

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Sciri de doliu si pentru membrii Asociatiunei transilvane. — Baronulu Samuil Bruckenthal. — Tractatu de Igien'a publica si de Politi'a sanitara. — Románii din muntii apuseni. — O cestiune ardietóre. — Procesu verbulu luat in siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, ținuta in 15 Februaru n. 1889. — Reuniunea femeiloru románe din Sibiiu. — Multiamita publica — Consemnarea contribuiriloru colectate prin dl Partenie Cosm'a dela 1 Iuliu până la 31 Decembre 1888 in favorulu scólei civile de fete cu internatu a „Asociatiunei transilvane“ in sum'a totala de 1088 fl. 11 cr. v. a. cari s'au adausu la colect'a anterióra. (Urmare din Nr. 3—4). — Bibliografia.

Sciri de doliu si pentru membrii Asociatiunei transilvane.

Prea Sânti'a S'a atâtaiulu episcopu român gr. or. alu diecesei Cansebesiului **Ioanu Popasu**, membru alu casei magnatiloru tierii, membru fundatoru alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, intemeietorulu reuniunei invetiatoriloru dela scólele confesionale gr. or. romane din dieces'a Caransebesiului etc., proveditu cu sfintele taine a incheiatu viati'a s'a devotata bisericii, natiunii si patriei sale Dumineca in 5/17 Februarie 1889 la 2 óre dimineti'a dupa unu morbu numitu bronchitis scurtu de 4 dile in alu 81-lea anu alu laboriösei sale vietii.

Consistoriulu eparchialu cu cea mai adênca durere aduce la cunoscintia publica acésta trista intemplare.

Remasitiile pamentesci ale marelui Apostolu alu bisericeii si neobositulu lucratoriu pe terenulu instructiunei poporului s'au asediatu spre vecinica odihna in biserica sântului Ioanu din cimiteriulu gr. or. alu Caransebesiului, Marti in 7/19 Februarie a. c. la órele 2 d. a. celebrându-se mai nainte s. liturgie la órele 9 a. m. in biserica catedrala din locu.

Parastasulu s'a celebratu Dumineca in 12/24 Februarie a. c. la 10 óre a. m. in biserica catedrala.

Oh! cine din noi nu va deplânge astadi acésta perdere grea!

Caransebesiu, in 5/17 Februarie 1889.

Consistoriulu eparchialu.

Pentruca si posteritatea se afle in ce modu, cu ce pietate si recunoscintia au celebratu membrii diecesei de Caransebesiu inmormentarea celui de atâtai episcopu

alu seu diecesanu, lasamu se urmedie alte doue acte oficiali emanate cu acea ocaziune:

Program'a inmormentarii Prea Sântiei Sale a Domnului Episcopu Ioanu Popasu in diu'a de 7 Februarie 1889 st. v.

1. Presiedintele Consistoriului insoțitu de membrii consistoriali intimpina la gara pe Prea Sânti'a S'a Domnulu episcopu alu Aradului la sosirea trenulu de diminetia si 'lu conduce la resiedintia, unde se voru incepe ceremoniile funebrele inainte de 9 óre a. m. in sunetulu clopoteloru.

2. La 9 óre a. m. conductulu funebralu va plecá dela resiedinti'a episcopésca inaintându până la biserica catedrala, facéndu 3 stari: 1. La crucea mare din piati'a principala, 2. La institutulu teologic-pedagogicu 3. La crucea din strad'a bisericeii.

3. Ordinea conductulu funebralu:

a) Conductulu 'lu deschide tinerimea dela scólele elementare din locu (fetele apoi copiii) formându cu membrii societati pompieriloru din Caransebesiu doue rânduri paralele (spalir) in frunte cu crucea mare si praporii. Pompierii voru purta facii.

b) Corpulu purtatoriloru de cununi designati de càtra tinerimea instituteloru, ori de càtra corporatiuni pentru purtarea cununeloru.

c) Copiii in stihare cu sfesnice, ripiți, cruce si praporu.

d) Cântaretii: Tinerimea Institutulu pedagogicu si teologicu urmata de corulu societati romane de cântari si musica din Caransebesiu.

e) Preotii afara de functiune cu insignii de doliu.

f) Pontificantele precedatu de diaconu si preotii functionatori, imbracati in ornate bisericesci.

g) Dupa preotimea functionátóre urmédia șicriulu purtatu de optu preoti imbracati in ornatele bisericesci.

Înainte sâcriului trei preoti purtându crucea defunctului, mitra, cârjia, encolpionulu. Alaturea cu preotii functionatori si cu sâcriulu se postedia in spaliru cei ce pórta masialele si faciile.

h) Dupa sâcriu urmédia rudeniile, membrii Consistoriului si ai sinodului eparchialu.

i) Delegatii dieceseloru sorori.

l) Representantii autoritatiloru civile si militare.

m) Deputatiunile protopresbiteratelor si ale comunelor bisericesci, alte corporatiuni si poporulu.

4. Dupa depunerea sâcriului in biseric'a catedrala, se va celebra sânta liturgie.

5. La 2 óre d. a. se va face serviciulu inmormentarii in biseric'a catedrala.

6. Sâcriulu se va transportá apoi cu conductulu in ordinea de mai nainte pâna la biseric'a sântului Ioanu din cimiteriu (1 stare la cruce).

7. Dupa serviciulu asiediarii in mormentu se va depune sâcriulu in mormentu provisoriu sapatu in mijloculu bisericii.

Caransebesiu, in 6 Februarie 1889.

Consistoriulu eparchialu.

Nr. 97/B. 1889.

Prea On. Parinti protopresbiteri si administratori protopresbiterali, Onorata preotime eparchiala, iubitu poporu credinciosu alu diecesei gr. or. române a Caransebesiului.

Biseric'a si natiunea româna, in deosebi dieces'a nóstra de Dumnedieu scutita au induratu o grea perdere. — Bunulu si prea iubitulu ei archipastoriu **Ioanu Popasu** nu se mai afla intre cei vii.

Unu morbu scurtu, dar fórte acutu a tâiatu firulu unei vieti pline de fapte maretie adi diminétia la 2 óre in alu 81 anu alu vârstei, dupa o lucrare de preste 50 de ani la altariulu bisericei si alu natiunei, in alu 24 anu alu conducerii prea blânde de archiereu. Cine va putea se descrie in tóte amênuntele meritele acestui barbatu, carele ne fu trimisu de Provedinti'a dumnedieésca cá unu mântuitoriu? Cine va puté se descrie cáta barbatie, cáta abnegatiune a trebuitu sè aiba acestu barbatu alu provedintiei, cându la ocuparea scaunului episcopescu n'a gasitu decátu numai nisce ruine? Cine va puté se enumere faptele lui sèvèrsite pe terenulu culturalu, nationalu si bisericescu? Elu a fostu Mesia poporului românescu din dieces'a acésta, care fusese apasatu, asupritu din multe parti. *Elu a fostu pastoriulu celu bunu, carele 'si pune sufletulu seu pentru oile sale.* — Elu a cautatu se adune turm'a cea imprastiata de vitregimea timpuriloru.

Dar neobositu cum erá, a cautatu s'o asigure si pentru viitoriu prin diferite mesuri, ce mintea s'a inalta, inim'a s'a nobila, esperinti'a s'a fórte bogata i le dadea la indemâna.

Si cându Preabunulu Dumnedieu l'a luat din mijloculu nostru, noi nu putemu se uitamu pe acel'a carele cu dreptu cuvèntu a pututu dice despre sine: *lupta buna m'amu luptatu, cursulu amu sfîrsitu, credinti'a amu pastratu, si acuma asteptu cunun'a dreptatii, care mi-o va dá Domnulu judecatoriulu celu dreptu!* (II. Tim. 4. 7. 8.)

Aceste ne impunú nóue celoru ce am gustatu timpu indelungatu din fructele bunatatii preavrednicului si bunului Archiereu si Parinte, cá cu aceiasi iubire cu care ne-a iubitulu elu se-lu iubimu si noi; veniti cu totii sè deplângemu mórtea acestui raru barbatu. Se-i aratamu din apropiere si din departare cá scumpa ne-a fostu viéti'a lui si cá multu amu fi mai doritu, se'lu avemu inea in mijloculu nostru.

De aceea Consistoriulu eparchialu spre a-si aretá adença durere pentru perderea acestui scumpu tesauru alu bisericei si natiunei române ordinéza:

1. In tóte bisericile din diecesa sè se traga clopotele 9 dile dela primirea acestui circulariu si adeca de 3 ori pe fie-care di.

2. Pe bisericile si edificiile scóleloru nóstre sè se puna stégu negru.

3. In tóte bisericile sè se savèrsiéscá Dumineca in 12/24 Fauru a. c. parastasu pentru odihn'a adormitului intru Domnulu, la care parastasu dupá tragerea clopotelor si asistá clerulu si poporulu credinciosu.

4. Parastasulu acesta sè se repetiéscá in diua cându va fi unu anu dela repausarea venerabilului adormitu adeca in 5/17 Fauru 1890.

5. Pâna la intregirea conformu Statutului organicu a veduvitei catedre episcopesci sè voru ceti la tóte ss. liturgii ecteniile mortiloru: „*pentru odihn'a sufletului reposatului servului lui Dumnedieu archiereului nostru Ioanu*“, éra scaunulu archierescu sè se tie in intregu acelu restimpu acoperitu cu vèlu negru.

6. In loculu Archiereului nostru in ecteniile pentru cei vii se va pomeni: *Inaltu Prea Sânti'a Sa Mitropolitulu Mironu.*

Astfelu Onorata Preotime, si iubitu poporu! sè serbati aducerea aminte a acestui mare archiereu rugându pre Domnulu cá „*sa asieze sufletulu lui in locu de odihna, in locu de verdétia de unde a fugitu tóta scârb'a, intristarea si suspinarea*“; éra pre noi sè ne lumineze, intaréscá si in viitoru cu darulu seu celu prea inaltu.

Totodata se aduce la cunoscintia Onoratei Preotimi si a credinciosului poporu, cá Consistoriulu eparchialu in puterea dispositiuniloru Statutului organicu §§. 98, 118 alinea 2, a luatú cãrm'a diecesei si va conduce afacerile bisericesci, scólastice si fundationale subu presidiulu asesorului ordinaru consistorialu mai batrènu din senatulu bisericescu *Filaretu Musta*, protosinghelu episcopescu, care va subscrie tóte actele consistoriale; dreptu

aceea tóte hàrtilile oficiale si private au a se îndreptá càtrà consistoriu si presidiu.

Caransebesiu, din siedinti'a plenara a consistoriului eparchialu ținuta la 5 Fauru 1889.

Consistoriulu eparchialu

Filaretu Musta m. p.,
presedintele consistoriului.

Ioanu Gall, parochu ort. orient. in Abrudsat, protopresbiteru alu tractului Abrudului, asesoru consistorialu, deputatu la congresulu nationalu-bisericescu in Sibiu, etc. etc., dupa unu serviciu conscientiosu de 20 ani cá protopresbiter, si plinu de activitate pe terenulu bisericescu, scolariu si nationalu, in alu 53-lea anu alu etatii, si alu 28-lea alu fericitei sale casatorii, in urm'a unui morbu greu de inima, in 26 Ianuarie la 9 óre diminéti'a, fiindu inpartasitu cu SS. Taine, si-a datu nobilulu sufletu in mànile Creatorului.

Remasitiile pamentesci ale scumpului si neuitatului reposatu s'au asiediatu Dumineca in 29 Ianuarie st. v. a. c. in cimiteriulu dela biseric'a ortodocsa-orientala din Abrudsatu spre repausu eternu.

Cuprinsi de adànca durere aducemu acésta durerósa si trista scire la cunoscinti'a tuturoru consàngeniloru, amiciloru si cunoscutiloru reposatului in Domnulu.

Abrudsatu, 26 Ianuarie st. v. 1889.

Ana Gall nasc. *Popovicu*, sotia. *Ana* marit. *Furdui* si *Ioanu Gall*, gimnasistu fii. *Carolin'a Gall*, veduva protopopésa mama. Dr. *Iosifu Gall*, membru in casa magnatiloru din Budapesta, *Iulia* marit. *Ranta* si *Nicolau Gall*, frati. *Romulu Furdui*, protopresb. ginere. *Ioanu Furdui*, nepot. *Ecaterin'a Gall*, *Vasilii Ranta*, jude reg. *Iosefa Ciur'a*, *Elena Damianu*, *Alexandru Ciur'a*, parochu greco-cath. cumnati.

Baronulu Samuilu Bruckenthal.

Fostulu odinióra gubernatoru alu Transilvaniei br. Samuilu Bruckenthal este o persóna istorica din cele mai celebre in acésta tíera. Prin acestu patriotu sasu si prin a sa influentia valorósa la curtea imperiala s'au petrecutu multe lucruri mari in patri'a nóstra, dintre care nu puçine se reducu dea dreptulu la poporulu nostru român, unele binefacátore, altele rele si fatali. Judecat'a lumii despre ómenii mari ajunsu in positiuni si ranguri inalte differe fórte multu chýaru si mai tardiu dupa mórtea loru; unii sciu se'i vorbésca numai de reu, altii se'i inaltie pàna la nuori cu laudele loru si sunt prea puçini aceia, cari cérca a se informa càtu se póte mai exactu si a'si formá judecata drépta. Totu asia s'a intemplatu si cu Samuilu Bruckenthal; ungurimea pàna in dio'a de astadi scie numai se'lu defaime; din contra sasii, 'i facu apotheosa la tóta ocasiunea. Ar fi timpu cá se ne întrebamu si noi romanii ce scimu despre activitatea gubernatorului Bruckenthal din dilele betraniloru nostri. In schitiarea evenimenteloru din domni'a Mariei Teresiei

intimpinamu de câteva ori numele lui; este bine cá se'i facemu cunoscintia mai de aprópe cu atátu mai virtosu, cá inaltierea sa neasteptata la rangulu celu mai inaltu din conditiune de burgesu intr'unu vécu strictu feudal, preste o aristocratia din cele mai trufasie, face adeverata epoca in istori'a patriei nóstre, éra caderea sa inca este destulu de instructiva.

Numele vechiu si genuinu de familia alu lui Bruckenthal a fostu Breckner, familia sasasca din orasielulu neinsemnatu Nocrich, nemtiesce Leschkirch, unde tata-seu Michailu Breckner a fostu notariu de districtu, éra mam'a lui fiic'a consiliariului gubernialu Heydendorf, carele dorindu cá se dea ginereleu seu védia mai mare, 'i cástigase diplom'a de nobilitate cu predicatulu de Bruckenthal (Valea Podului) si asia din Breckner se facu Bruckenthal. Intre cei 6 prunci ai lui Breckner acestu Samuilu s'a nascutu in 26 Iuliu 1721. Védiendu tata-seu cà prunculu e dela natura fórte desteptu si cà póte sè se aléga unu functionariu bunu din elu, l'a datu la Clusiu in scólele unitarianiloru cá se invetie si limb'a magiara; acolo inse fiindu reu vediutu si batjocoritu de càtra conscolarii sei, erá si silitu se petróca in mare necuratia, si plinu de insecte polipede. De acolo parintii l'au asiediatu la scólele sasesci din Sibiu sub îngrijirea cumnatu-seu a rectorului Michailu Soterius, care erá unu prea bunu latinistu intre compatriotii sei. Aici ascultase Samuilu pre lângá alte sciintie, si unele parti din filosofia si tractate historice. Dupace terminà in colegiulu ev.-luteranu de aici si unu cursu prea macru de drepturi la M.-Osiorheiu, junele Breckner acuma Bruckenthal fù aplicatu prin mijlocirea mosiu-seu cá practicantu la gubernu in cancelari'a consiliariului br. Gabrielu Alvinczi, care trecea in dilele sale de omu fórte laboriosu. Sub conducerea acestuia junele invatià si mai bine limb'a maghiara, éra in limb'a latina s'a deprinsu la stilu ce se dicea curialu si diplomaticu, adeca celu adoptatu si usitatu din vécuri in purtarea afaceriloru tiei. Intr'aceea murind tata-seu si muma-sa, junele Samuilu prefacu partea sa de hereditate in o suma frumósa de bani, apoi dupa doi ani esindu din serviciu a mersu in Germani'a la universitatea din Lipsi'a, sau dupa altii la cea din Halle; destulu cà Samuil Bruckenthal a studiatu si la universitati germane. In aceiasi ani elu a facutu si cunoscintia cu multi ómeni mari; in Berlinu avù audientia si la regele Fridericu, si fiindcà junele sasu ardeleanu erá omu frumosu, inaltu si bine crescutu asia cum placea lui Fridericu, acelu monarchu voi se'i dea o compania intr'unu regimentu; elu inse multiamí dicèndu cà se ține obligatu a servi numai in patri'a sa. Aprópe doi ani càtu a statu in Germani'a si puçinu in Vien'a s'a facutu si membru intru o loja de murari liberi, la care participau aristocrati si functionari de rangulu inaltu, ambadori si ministrii, a caroru cunoscintia mai târdiu 'ia folositu fórte multu in carier'a sa.

Dupace s'a intorsu la Sibiu, Samuil Bruckenthal acum'a cu prea puçinu restu de avere a primitu la municipiulu de aici o functiune subordinata, óresi-cum cá din gratia. Intr'aceea cunoscute fiindu calitatile lui atátu

fisice câtu si spirituali, familiile patriciane care avéu fete de maritatu se incercau care de care cá se'lu faca ginere, mai vîrtosu famili'a comitetului sasescu Simionu Baussnern si a primariului Klockner au rivalizatu mai tare pentru elu. Junele s'a decisu pentru fic'a unica a lui Klockner, cu care s'a si cununatu in Oct. 1745; dar' apoi nici di buna cu cealalta familia nu a mai avutu, éra la inaintarea sa i se punea pedeci diverse de càtra biurocratii din Sibiu. Unu omu tineru, seriosu, amblatu si pațitu scie se'si ajute. Bruckenthal aflase cà imperatulu Franciscu I. barbatulu Mariei Teresiei érá passionatu pentru numismatica. In acea epoca archeologi'a si cu ea numismatic'a érá o sciintia necunoscuta in Transilvani'a; monete si medalii mai vîrtosu romane se aflau in tóte partile o multime si in salbele femeiloru române. Primariulu avea si elu o mica colectiune numismatica; mai adunase si ginere-seu câteva.

In acelea dile natiunea sasasca ceruse mai de multori, cá in guvernulu tiei se fia si unu secretariu sasu cá referente, dupace magiarii au doi. Aristocrati'a maghiara respingea pretensiunea sasasca. In acea stare a lucrului S. Bruckenthal nu'si amaresce dilele la municipiu, ci luandu cu sine mic'a colectiune numismatica pléca la Vien'a; ajunsu acolo i se dà audientia la imperatulu Franciscu, unde elu se presenta cá diletantu in numismatica si offere Maj. Sale colectiunea sa. Imperatului 'i place de omulu tineru; este admisu in audientia la imperatés'a, carei inca'i placù de purtarea lui. Bruckenthal preparatu bine de acasa, substerne si rugamintea natiunei sale pentru secretariatulu gubernialu. Imperatés'a resólve rugarea sasiloru dupa dorinti'a loru, denumesce totodata secretariu gubernialu sasu pe acelasi Samuilu Bruckenthal cu decretu din 18 Ian. 1754. Saritura frumósa acésta in etate nici de 33 de ani, inse si pacalitura pentru toti rivalii sei. Din acelu anu lui S. Bruckenthal i se deschise cale larga la tóte functiunile principali din acésta tíera, in rivalitate si lupta de aci inainte nu atátu cu paricianii din natiunea sa, câtu mai vîrtosu cu cele mai multe familii din aristocrati'a feudala, câte pretindéu si isi arogau unu dreptu de hereditate la totu ce se numesce intru o tíera functiune inalta, demnitate, distinctiune cu venituri grase.

Cá secretariu la gubernu Bruckenthal avea o sfera larga de activitate. Intr'aceea murindu socru-seu, a càrui unic'a fica érá nevast'a lui Bruckenthal, tóta averea considerabila a familiei Klockner trecù in proprietatea lui.

In Maiu anulu 1759 Natiunea sasasca incurcata multu in afacerile sale finantiali si strimtorata de càtra o comissiune a curtii imperiale condusa de br. Seeberg, a trimisu pe Bruckenthal la Vien'a cu plenipotentia de o lucrá in favórea natiunei sale. Elu a si mijlocitu o resolutiune fôrte favorabila. Cu acea ocaziune a oferitu Bruckenthal imperatesei Mariei Teresiei unu imprumutu de 200,000 fl. din partea natiunei sasesci cu conditiune, cá acesteia se i se dea in usufructu pe 99 de ani tóte intinsele dominií fiscali, câte se aflau in districtulu Fagarasiului. Operatiuni de acesteia finantiali se numiau in

legile acesteia tieri luare in posesiune „per inscriptionem“. Natiunei nu numai 'i lipsia acelu capitalu, dara mai érá si datóre fôrte multu; cu tóte acesteia tèrgulu s'a inchieiatu, càci sasii in prevederea unui càstigu minunatu din exploatarea in 99 de ani a unui districtu frumosu au aflatu usioru creditoru, dela cari a pututu imprumuta sum'a ceruta. In Februaru 1760 Br. fù trimisu din nou la Vien'a in alte afaceri insemnate nationali, pe care tóte densulu le càstiga dupa dorinti'a natiunei, care apoi in semnu de recunoscintia l'au alesu in Nov. 1761 comite alu seu; imperatés'a inse care avuse altu planu cu Br., nu l'a confirmatu in acea demnitate, ci cu decretu din 11 Ianuariu 1762 'lu denumí consiliariu si cancelariu in guvernulu tiei. Bruckenthal fùsesse recomandatulu la acea functiune inportanta si de càtra generalulu Br. Buccov, care érá trimisu inadinsu pentru doue scopuri mari, innadusirea cu ori-ce pretiu a certeloru confessionali dintre romani si infintiarea regimenteloru de militia granitiara, la care Bruckenthal a si ajutatulu pe acelu generalu cu mare zelu, inse si cu prudentia, cu tactu singularu si cu aparare de apópe a interesseloru natiunei sale sasesci, din care nici o comuna nu a fostu militarisata, decátu numai comune romanesci; s'au deschisu inse junimei sasesci cale frumósa si larga la charge de oficiari in regimentele romanesci.

Cu diplom'a din 1 Mart. 1762 imperatés'a investí pe Bruckenthal, pe nevasta si pe descendenti cu titlu si rangulu de baronatu; 'lu si numí comissariu la realisarea planului de militarizare alaturea cu Buccov. Acea misiune inmultí pe adversarii lui Bruckenthal din partid'a aristocratica, care cu prea puține esceptiuni se opunea cu taria la militarizarea celoru doue popóra, romani si secui; dara mai vîrtosu armarea romaniloru érá judecata chiaru si de càtra unii sasi cá calcare a constitutiunei, a legiloru fundamentali, cá unu actu alu tradarei, de tíera. Denuntiarile la Vien'a in contr'a lui Buccov si Bruckenthal nu mai incetau, cá si cum tíer'a intréga s'ar afla in flacari, din care cauza ambii acesti barbati au fostu chieati in Maiu 1763 la Vien'a, unde ei s'au sciutu desculpa si totodata a demasca tóta intrig'a magnatiloru asia, in càtu Buccov fù trimisu din nou la Sibiu cu misiune de a termina conformu planului de mai inainte cu mililarizarea preste totu. Bruckenthal fù reținutu in Vien'a, pentru-cá se dea esplicatiunile necesarie la raporturile lui Buccov. se si ajute la regularea din nou a impositeloru directe.

Buccov si Bruckenthal simpatizau asia de multu, in càtu generalulu mergea mai in tóte dilele la noulu seu amicu, si familiaritatea loru a mersu asia departe, in càtu dupa marturisirea contimpuranului loru, a fostului consiliariu Mich. Conrad Heydendorf, castelulu dela comun'a Avrigu l'a facutu Buccov lui Bruckenthal. De unde va fi luatulu Buccov capitalulu pentru unu edificiu asia frumosu, nu spune nici-unu chronicariu. Totu ajutatulu de Buccov a trantitu Bruckenthal pre cancelariulu de curte com. Gabr. Bethlen, care intr'una de dile in fruntase pe Br., càci nu se acomodéza ideiloru si planuriloru lui, la care Br. 'i response: Dumneata cugeti

asia precum este emblem'a familiei Dtale, care este sierpele incolacitu, éra cugetele mele cauta dreptu înainte.

Preste puçinu Br. fú denumitu directoru alu cancelariei transilvane. Elu ísi càstigase chiaru si in Vien'a auctoritate mare, éra in Transilvani'a se temeau toti de elu cá de unulu carele avèndu mare trecere la curte, póte pe ori-cine inaltíá sau umilí. Cu unu consiliariu Izdenczi Br. se avea fôrte reu, încàtu acesti doi ómeni cercau la tóta ocasiunea se'si faca reu unulu altuia.

Transpunerea dominiiloru Fagarasiului se traganase pàna in 1765, in care anu imperatés'a facú pe Br. si cavaleru alu ordinului S. Stefanu. Totu atunci la rugarea lui a emanatu diplom'a, cu care principatulu Transilvaniei fú inaltiatu la rangu de mare principatu preste voi'a aristocratiei, care cocea cu totul alte planuri. Si cá curiositate vomu atinge totu acilea, cà in fine se ingretiosíase si imperatés'a de atâtea processe de strigoi; deci totu la rugarea lui Br. s'a datu ordinu dela curte, cá tóte processele de strigoi se fia submise spre revisiune la curte, înainte de a arde sau cufunda pe fiintie cu totul innocente in vre-unu lacu. Pe acestu gradu rusinatoriu alu culturai intelectuale mai stetea class'a aristocratica si patriciana a tieriei ínca si in a. 1765! Sub Carolu VI pàna si ómeni cá generalulu Königsegg crediusera in strigoi si denuntiase pe romani la curte, cà intre ei se afla multime de farmecatori, cari facu multu reu sasiloru prin farmecele loru. Chiaru si dintre popii catholici si protestanti se aflau destui nauci, caroru nu le erá rusine a crede in nimicuri si fantasii de acestea, pàna când abíá dupa càtiva ani a fost cassate si apoi interdise tóte processele de strigoi si de farmece; acelea inse n'au pututu fi exterminate din fantasi'a multora nici pàna in dío'a de astadi.

Bruckenthal lucrase in Vien'a si pentru infintierea unei universitati de sciintie in Sibiiu. Se intielege cà acelu institutu erá se aiba caracteru latino-germanu. De asemenea universitate a tieriei s'aru fi pututu folosi si romanii. Dara episcopulu rom. catholicu br. Ios. Bajtai s'a oppusu cu tóta puterea la realisarea unui planu atátu de maretiu; argumentele episcopului erau religióse si nationali magiare.

Intre acestea Br. se inaltíá mereu din o demnitate in alt'a. In Ian. 1768 Br. fú numitu presiedente la cancelari'a transilvana din Vien'a; totu atunci inse fú trimisu la Sibiiu, cá in societate cu noulu comandante com. O'Donnel se reguledie din nou unele defecte in organismulu ínca tinerului institutu de granitari, se mai si inchieie noulu operatu de contributiune, se'lu si puna in lucrare, ceea ce s'a si facutu pàna in 1770.

Imperatés'a ne mai avèndu incredere in nici-unu magnatu din tíera, trimite in 1771 gubernatoru éراسi pe unu generalu com. Ios. Auersperg, care inse necunoschènd nici legile tieriei nici pe popórale ei, o ducea reu cu administratiunea, din care cauza vení si Br. in conflicte cu elu. Cért'a loru ajunse la curte. Imperatés'a revocà in 1774 pe Auersperg, denumí pe Brucken-

thal dintru inceputu numai presiedente alu gubernului, éra apoi cu autografu din 16 Iuliu 1777 Samuil Bruckenthal fu denumitu de Gubernatoru alu tieriei si in 12 Novembre instalatu cu mare pompa.

Imperatés'a pusese noului gubernatoru urmatóarele conditiiuni demne de tóta atentiunea posteritatii si anume: 1) Se sustína, se favoredie religiunea catholica. 2) Reformarea in bine a legiloru acestei tieri. 3) Tractarea humana si drépta a tuturoru supusiloru. 4) Se stea cu deadinsulu pentru regularea urbariala, adeca a raporturiloru dintre domni si iobagime, care devenise sclava intru tóta puterea cuvèntului. 5) Complinierea conscriptiunei militare, pe care éراسi aristocrati'a nu o voiá. 6) Se afle unu metodu mai siguru pentru inaintarea informatiuniloru guberniali la Curte, pentrucá nici se ajunga târdiu nici se cùprinda sciri false.

Daca nu aru fi mai multe alte cause cunoscute, pentru care imperatés'a dupa indelunga experientia neplacuta càtra finea vietiei sale a facutu o incercare si cu unu gubernatoru de nationalitate sasasca, acelea siese conditiiuni puse lui Bruckenthal ne-ar fi de ajunsu cá se'i cunóscemu intentiunea. Conditiiunile 4 si 5 nici-unu magnatu nu ar fi voituu sau celu puçinu nu ar fi cutediatu se le ia asupra'si cá gubernatoru spre ale duce in deplinire, Bruckenthal le-a primitu si a mersu înainte cu ele. Densulu apucase a'si dá in capete multu mai înainte cu magnatii, nu numai din caus'a militarisarii romaniloru, ci si pentru operatele sale finantiali, apoi pentru càteva processe fôrte periculóse intentate natiunei sasesci spre ruinarea ei. Cu càtiva adversari mai multi ori mai puçini, destulu cà acum fiulu notariului Breckner din Nocrich ajunsese gubernatoru alu unui mare principátu.

Càtu mai fú in viatia imperatés'a pàna in 29 Nov. 1780 gubernatorulu Bruckenthal a statutu mare si tare. Ce e dreptu, elu s'a si adoperatu cá se faca in tóte pe voi'a imperatesei. Acum inse elu intimpinà alte obstacule sau compromissiuni chiaru din partea natiunei sale. Ceea ce se intèmpla si altoru popóra când se prea in-credu in stéao'a loru, s'a intèmplatu si acestoru compatrioti ai nostrii. Ne spune Heydendorf, cà natiunea loru amagita si exaltata de sublim'a marime a unui barbatu din sinulu seu, s'a incrediutu orbesce in puterea si autoritatea lui, a deterioratu administratiunea, afacerile sale au venitu in disordine mare*). Las' cà denuntianti erau càti peri in capu; las' cà hotiile bíurocratiei dela Bistritia, grósele abusuri dela Brasíovu, apoi disordinea intrata chiaru in administratiunea Fagarasiului si misiile descoperite cu ocasiunea arondarei sateloru iobagite erau in gurile tuturoru, dar apoi imperatulu Iosif II. nu venise de trei ori in acésta tíera, pentrucá sè se preumblem fára picu de drumu asternutu nici numai cá se se distraga cu music'a ei primitiva, ci cá se cunóscatiér'a si tóte blastematiile ómeniloru dela putere; apoi acelu monarchu nu putea fi indestulatu nici cu admini-

*) Heydendorf Archiv des Ver. 18 Band Seite 282.

stratiunea lui Bruckenthal. In fine pre când imperatul crediuse că nu mai e de suferitu, trebue se mai taie si in carne viia, atunci i s'a opusu si Bruckenthal.

Bine, își dise imperatul, imi voiu cautá unu altu gubernatoru. Cu decretu din Februaru 1787 imperatul dete lui Bruckenthal dimissiunea motivata cu etatea lui inaintata, de si Br. avea numai 65 de ani, si denumí in loculu lui Gubernatoru pe fostulu vicecancelariu com. Georgie Banffi, unu stranepotu alu primulu Gubernatoru G. Banffi din dilele lui Leopold, care apoi a functionatu până in 1822.

Bruckenthal a mai traitu 16 ani cá gubernatoru pensionatu, éra in acei ani petrecend când la Avrigu când la Sibiu, își vedea de economi'a sa fórte intinsa si își inavutiá mereu colectiunile sale, biblioteca, pinacoteca, numismateca si multe obiecte archeologice, din care tóte iubitorii de sciintia potu invatiá fórte multu. Dela elu a remasu si o colectiune bogata de manuscripte, din care multe sunt fórte instructive si pentru romani; acelea inse mai sunt si până in dio'a de astadi puçinu cercetate, sau nicidecum. Dela acelu barbatu de statu au remasu si lucrari proprie de ale sale, dintre care unele au aparutu si in tipariu, éra altele mai multe se conserva in bibliotec'a din framosulu si solidulu palatu remasu proprietate a natiunei sasesci impreuna cu tóte celelalte colectiuni, care stau sub grija buna si se totu inmultiescu dintr'unu anu in altulu.

Gubernatorulu S. Bruckenthal a repausatu in 9 Aprile 1803 in etate de ani 81 fara heredi din cópsele sale, că-ci unic'a fica ce avuse ia muritu in anii pruneciei; asiá tóta averea lui a trecutu la consangeni colaterali, adeca la trei nepoti dela frate-seu Michail, cari au fost Michail, Petru si Martin; éra dintre acei nepoti Michail a fost acela care figurédia cá comissariu in revolutiunea lui Horia, mai târdiu ajunge consiliariu si comite alu natiunei, cade in disgratia, e suspinsu si éra si rehabilitatu de către imperatul Franciscu. — In a patr'a generatiune famili'a Bruckenthal se stinge si celu din urma stranepotu Carolu in lipsa si acesta de heredi, a lasatu tóta averea sa fórte considerabila, in dominiu, in edificiu si in colectiuni prin testamentu in proprietatea natiunei sale recunoscatóre.

In câtu pentru colectiuni insusi gubernatorulu Sam. Bruckenthal lasase in testamentulu seu, că in casu de a se stinge famili'a loru, acelea se tréca in proprietatea gimnasiului luteranu impreuna cu o suma de 30 mii fl., din ale carei interese colectiunile se fia intregite neincetatu.

Bibliotec'a Bruckenthaliana are preste 20 mii de volume si e deschisa in parte mare din anu pentru publicu. (Vedi mai pe largu Ios. Trausch Schriftsteller-Lexicon I. p. 188—197 si Heydendorf locu cit.).

Tractatu de Igien'a publica si de Politia Sanitara

de Dr. I. Felix profesoru la Universitatea din Bucuresci, membru alu Academiei române, membru Consiliului sanitaru superioru.

Partea a dou'a bólele si bolnavii. Bucuresci, Tipografi'a Academiei române (Laboratorii romani) Strad'a Coltei Nr. 12 1888. Bólele si bolnavii.

In Nrii din Februaru a. c. promiseramu a reveni la acésta publicatiune de mare valóre tocm'a acuma, când in fine omenimea européna a inceputu se intieléga si se se petrunde suprem'a inportantia a sciintiei, carei i s'a datu numele dela divinitatea ethnica Hygieia, representanta a sanetatiei constante si in floritóre. Se totu scrie si vorbesce de marea necesitate a sciintieloru practice in scóle. Éta o sciintia in adeveru practica pentru scóle superiori, pentru familii si guberne. Dara se ascultamu pe auctoru celu puçinu in cele ce ne arata că ar trebui se scimu spre a ne apará dupa putintia sanetatea si viati'a.

„Amu esitatu multu timpu a dá publicitatiei partea a dou'a a tractatului meu de igiena publica si de politia sanitara, care forméza totdeodata o lucrare de sine statatóre, independenta de partea d'ântaiu. Ea a fostu de mai multe ori gatá a fi imprimata si in ultimulu momentu de mai multe-ori prelucrata, din caus'a insuficientiei si nesigurantiei cunoscintieloru nóstre asupra originei si transmissiunei multoru bóle, din caus'a studiiloru nóue, cari probéza inexactitatea multoru date, considerate până ieri cá adevéru sciintifice.

Cu o repeziciune extraordinara s'au succedatu in cei din urma 20 de ani descoperiri importante, cari au darímatu cladirile cele vechi ale Etiologiei si ale Profilaxiei, zidite pe fundamente hipotetice, si revolutiunea sciintieloru biologice, provocata de Louis Pasteur si de urmasii sei, ne impune datori'a a construí unu edificiu nou alu Igienei si alu Politiei sanitare, pe base solide, exacte, positive.

Cartea de fatia este unulu dintre cele dântaiu tractate de igiena, care se confórma cu nóu'a stare de lucruri, celu dântaiu care acórda pàrtii epidemiologice loculu, insemnatatea si desvoltarea ce i se cuvine. Cu tóte acestea amu crediutu că nu trebue se mai asteptu cu imprimarea ei, până cându unii dintre igienistii straini, mai autorisati, fiindu séma de jun'a sciintia bacteriologica, voru alcatuí unu sistemu nou de igiena, si voru inavuti literatur'a cu o scriere mai perfecta de câtu cea de fatia.

Rogu dar pe cetitorii, că se primésca cartea de fatia cu aceiasi buna vointia si indulgentia, cu care au primitu publicatiunile mele anterióre“.

Bucuresci, Decembre 1888.

I. Felix.

Indice.

Prefati'a. — Indice. — Literatur'a. — Epidemiologi'a generala. — I. Bolnavii in fati'a administratiei publice. — II. Etiologi'a generala. — III. Microbii. — IV. Infectiu-

nea. — V. Apararea in contr'a bóleloru infectiöse. — VI. Desinfectiunea. — VII. Inoculatiunea preventiva. — VIII. Isolarea bolnaviloru. — IX. Mesurile generale in contr'a epidemieloru. — X. Carantinele. — XI. Politi'a sanitara internationala. — Epidemiologi'a speciala, — Bólele transmissibile ale omului. — XII. Pest'a. — XIII. Choler'a asiatica. — XIV. Febr'a galbena. — XV. Tifus. — XVI. Febr'a tifoida. — XVII. Febr'a recurenta. — XVIII. Varsatulu. — XIX. Vaccinatiunea. — XX. Cultivarea vaccinului animalu. — XXI. Scarlatina si Pojarulu. — XXII. Tusea convulsiva. — XXIII. Diferita. — XXIV. Crupulu. — XXV. Pneumonia infectiösa. — XXVI. Meningnita cerebro-spinala epidemica. — XXVII. Parotit'a epidemica. — XXVIII. Disenteria. — XXIX. Bólele septice. — XXX. Febr'a puerperala. — XXXI. Oftalmiile contagiöse. — XXXII. Tuberculos'a. — XXXIII. Scrofulosa. — XXXIV. Bólele venerice. — XXXV. Prostitutiunea. — XXXVI. Rîi'a.

Bólele animaleloru transmisibile la omu. — XXXVII. Turbarea. — XXXVIII. Dalaculu. — XXXIX. Rapiug'a. — XL. Durerea de gura si de picióre. — Cautarea bolnaviloru. — XLI. Exercitiulu medicinei. — XLII. Mósiele. — XLIII. Exercitiulu chirurgiei dentistice. XLIV. Exercitiulu micei chirurgii. — XLV. Sororile de caritate. — XLVI. Ajutoriulu medicalu gratuitu. — XLVII. Spitalele. — XLVIII. Spitalele rurale. — XLIX. Isolarea bolnaviloru care suferu de bóle infectiöse. — L. Spitalele de copii. — LI. Institutele de nascere. — LII. Institutele de alienati. — LIII. Asilele pentru bêtrâni infirmi si incurabili. — LIV. Institutele de copii gasiti. — LV. Doicele. (Mancele). — LVI. Ambulanțiile rurale. — LVII. Asilele pentru bețivi. — LVIII. Coloniile de vacantia. — LIX. Societatile Crucii Rosie. — LX. Farmaciile. — LXI. Comerțulu cu substantie toxice Drogueriile. — LXII. Apele minerale si statiunile climatice.

România din muntii apuseni.

Acésta publicatiune intrata la concursu pentru unulu din premiile academiei romane, dincóce nu póte fi cunoscuta, din cauza că ea este oprita. Care voru fi fostu motivele opririi, noi nu putemu pricepe de locu, pre cându noi judecându dupa prefatiunea ce ni se comunica, nu vedemu in trens'a mai multu, decâtu unu itinerariu ethnograficu bine scrisu, asemenea altoru itinerarie publicate in alte limbi, dara nu asemenea celoru mincinöse scrise de câteva ori despre locuitorii acelor regiuni. Éca ce ne spune Prefatiunea.

Sa'u scrisu multe in privinti'a Muntiloru apuseni ai Transilvaniei, inse multi din scriitori, nefacendu studii seriöse la fati'a locului, au atribuitu poporului munténu nisce insusiri si obiceiuri cu totul streine de firea lui.

Numai din acésta necunoscintia s'a pututu nasce fals'a credintia respândita prin scrieri ethnografice, că Motii in fia-care anu ar' avea in muntele Gaina unu fantasticu tèrgu de fete.

Fiindu nascutu si crescutu in acelu ținutu romanticu, mi-amu propusu se descriu câtu se póte mai esactu si mai

lamuritu traiulu, portulu, graiulu si obiceiurile Romaniloru munteni.

In acestu scopu si in specialu pentru complectarea si chiar verificarea din nou a dateloru mele, pe care le adunasemu cându eramu acasa, m'amu asociatu cu G. Candrea, care si astadi traiesce in mijloculu Munteniloru. Totu pentru realisarea dorintiei mele amu apelatu si la alti barbati de inima esiti din sinulu poporului si cari s'au grabitu cu celu mai mare zelu a'mi trimite date si fotografii de a le sateniloru munteni.

Intre acesti domni voiu aminti pe distinsulu profesor delu gimnasiulu din Bradu, I. Germanu, care mi-a trimesu o multime de date relative la locuitorii de pe Crisiulu-Albu; Nicolae Florescu, proprietariu in Ighiu, I. Sântu, siefulu biroului vamalu in Sulin'a si N. Pitic, preotu in Muncelu, mi-au comunicatu multe din obiceiurile relative la casatorie. I. Hada cantoru in Ighi, mi-au trimesu o multime de vornicii. S. Ciorbea, preotu in Ponoru mi-au datu date relative la inmormentare; Iosifu Gombosiu invetiatoriu in Vidr'a de susu, mi-a trimesu frumöse povesti din ținutul Motiloru; Petru Mihuti, invetiatoriu in Secarambu, mi-a datu unele date privitoare la traiulu baiesiloru;

Gerasimu Candrea, avocatulu in Câmpeni, mi-a procuratu cea mai mare parte din fotografii; iar' George Tanasescu, fostu siefu de ateliere la imprimari'a statului n'a pregetatu a se insarcin'a cu ingrijirea lucrurilor tehnice ale cãrtii.

Imi implinescu deci, numai o sânta datorita, espri-mându mentionatiloru domni cea mai adenca a mea recunoscintia pentru binevoitorulu spriginu ce mi l'au datu si fara de care lucrarea mea ar' fi fostu cu neputintia.

In cântece, colinde, balade si povesti n'amu schimbatu absolutu nimicu. Le-amu publicatu intocmai cum au fostu adunate din gur'a poporului.

Bucuresci, in Martie 1888.

Teofilu Frâncu.

I. Muntii Apuseni.

Muntii apuseni ai Transilvaniei se inaltia pe deasupra siesuriloru ungare si câmpiiloru romane, si sunt atātu de fermecatori, încātu nici fantasi'a poetica nu'si póte inchipuî altii mai frumosi si mai romantici. La média-nópte 'si reslatiesce cóm'a pâna in Curcubeta-mare, Biharia, mediuna intre Transilvani'a si Ungari'a, la média-di 'si lasa maretiele loru umbre pâna pe la Muresiu. La resaritu, intindiendu-se delu isvórele Somesiului caldu si Somesiului rece spre Huédinu, Gilau, Lon'a, acopere cu pólele loru albi'a Ariesiului resfatiata pe câmpi'a Turdii, iar la apusu apucându la mân'a drépta pe sub muntii Secarembului pe la Geoagiulu-de-josu, se inaltia pe la Cainelu spre isvórele Crisiuriloru de unde au plecatu.

Ținuturile acestei clasice regiuni se compunu din valea Somesiului caldu si rece, din valea Crisiului albu, din valea Ariesiului, din valea Abrudului, din valea Ampoiului si din ținutul póleloru muntiloru de pe țer-

mulu dreptu alu Muresiului, incependu de pe la Vintiulu de susu si pâna pe la Soimusiu din josu de Dev'a. Din punctu de vedere administrativu aceste ținuturi aparțin la cinci comitate (districte), la Clusiu, la Turd'a-Ariesiu la Alb'a inferiôra, Hunedôra si Aradu, tôte cu resiedinti'a autoritatiloru josu la tiara.

Intre caile de comunicatiune amintimu drumulu mare dela Alb'a-Iuli'a pe Ampoiu in susu la Abrudu, de unde apuca in doue directiuni, un'a spre Halmagi, Baia-de-Crisiu, Bradu, Baitia la Dev'a, iar' alta spre Câmpeni, Bistra, Ofenbaia, Salciua la Turda.

Bogatiile naturale, de pe acêsta mare intindere de mai multe miș de chilometrii patrati; sunt atâtu de multe si felurite, in câtu ajunge se constatamu, câ aurulu si argintulu de sub pamentu se intrece cu trufasiulu goronu si falniculu pinu de pe pamentu.

Intre apele minerale merita mai cu séma a fi amintite scaldatorile dela Gioagiulu-de-josu, cunoscute inca in timpul Romaniloru, cari pentru prim'a ôra au intocmitu basenurile de pétra ce se intrebuintiéza de atunci si pâna astadi.

Numerulu locuitoriloru, in lips'a dateloru statistice, nu'lu putemu scî. Avêndu inse in vedere multimea, desimea si marimea satelor, credemu câ e fôrte mare si din care numai 5 la suta sunt straini de religiune catolica, ariana si calvina, pe cându restulu de 95 la suta sunt Romani de religiune greco-orientala si greco-catolica. Aceste doue confessiuni avendu aceeași forma si credintia, preotii traiescu in cea mai buna intielegere, laudându impreuna in dulcea limba romana pe imperatulul mariloru si poporulul îi asculta cu pietate necunoscendu nici o deosebire. Bisericile sunt frumosu construite din peatra si prea frumosu zugravite, tôte sunt acoperite cu tinichea sau șindrile vapsite.

Nu totu astfelu ne putemu mândri si cu scôlele satesci, cari lasa multu de doritu si in privinti'a cârora autoritatile nôstre eclesiastice-scolare ar trebui se arete mai multa tragere de inima. Incâtu pentru scôlele primare, secundare si profesionale ajunge câ se spunemu cu cea mai mare durere de inima, câ la atâta amaru de suflare românesca de pe acêsta mare intindere nu e decâtu unu singuru gimnasiu cu 4 clase la Bradu si chiaru si acesta scie bunulu Dumnedieu cum traiesce.

Muntenii in ceea-ce privesce proverbial'a ospitalitate romanésca nu voru de locu se fia intrecuti de fratii loru câmpieni sau tierani cum 'i numescu ei. Munténulu e fericitu a'ti putea dice:

Multiam câ mi-ai cotatu cas'a
Si mi-ai cinstitu mas'a!

Noi pentru a putea fi câtu se pôte mai scurti si mai lamuriti in descrierea nôstra de fatia, dupa portu si dupa graiu, dupa traiu si dupa ocupatiuni, vomu impartii pe Munteni in cinci grupe, remânendu ca se ne ocupamu cu fia-care grupa in parte si anume cu Romanii dela pôlele muntiloru, cu mocanii, cu bașesii (minerii), cu crisienii si cu motii“.

O cestiune ardietóre.

Véculu, in care traimu pórta numele onorificu de „véculu luminiloru.“ A fostu rezervatu acestu nume vécului nostru, pentru-câ multe si valoróse suntu progresele la cari a ajunsu omenimea in acestu intervalu. — Isvorulu tuturoru progreselor este scól'a. Daca aducemu inse in legatura durat'a necurmata a timpului cu positi'a si cu problemele scólei, dieu, câ trebue se damu espre siune adâncu mirarii nôstre: Cum, de a ajunsu acestu vécu aprópe de incheerea lui si instructiunea scolara se persevereze inca in cea mai mare parte, totu in stadiulu ei unilateralu, necompletu, precum se afla ea in realitate pâna in diu'a de adi! — Scól'a dupa intocmirea ei de adi, nu cultiva pe omulu intregu. Tôte obiectele ei de invetiamentu — limba, aritmetica, istoria, geografia, etc. — desvólta, agerescu si imbogatiescu numai spiritulu. Puterile corpului remânu inse nedesvoltate pentru trebuintiele vietii practice. Mânile, cele mai nobile instrumente ale corpului, servitórele cele mai fidele ale omului, nu capeta deprinderile corespundietóre cu chîemarea loru câ lucrátóre pentru agonisirea mijlócelor de traiu. — Scól'a poporala are hotarít'a chîemare, de a pregatí pentru viati'a practica pe fitorii lucratori, cari compunu mass'a cea mare a poporului. — Poporul nostru in partea cea mai mare este lucratoru de pamentu. Elu își pôte agonisi numai roduri de ale pamentului. Pamentulu in sa produce plante fôrte folosítóre, chiaru si fâra de a le ingrigi si cultivá omulu. Sè ne aducemu numai aminte, câta intindere de pamentu este acoperita cu arbori de totufelulu, cu rachiti (mlaja), cu papura (spetéza) si cu pipirigu, cari pentru poporu nu au nici unu pretiu séu celu puçinu nu au valórea, care aru trebui se o aiba pentru trebuintiele vietii sale. Multe din aceste produse cuprindu locul de géb'a si impedece pe agricultorulu alu cultivá asia, precum pricepe elu; pe acelea insasi, desi-i stau gat'a spre servitiile sale, nu le folosesc, pentru-câ nu scie ale folosi. — In timpul celu lungu alu iernii nu are cu ce se ocupá tieranulu nostru. In acestu timpu elu consuma numai, fâra a agonisi nici macaru in parte aceea, ce-i trebue atunci pentru traiu. De urítu in lips'a lucrului, cauta a-si omori timpul cu petreceri in crâsma, de unde își ia inceputulu traiulu reu in familia si câte si mai câte fâra-delegi. De se indoiesce cineva despre acêsta, ilu rogu sè cerceteze puscariile si se caute dupa timpul pe catu-irei acelor nefericiti, cari sunt nevoiti a se salaslui acolo pentru anumite timpuri, scumpe chiaru pentru subsistinti'a si bunastarea loru si a familiei loru. — Óre fi-ne-ya nóue data a mai indurá timpu indelungatu astfelu de neajunsuri? — Putévomu óre nadajúdi si noi la schimbare de imbunatatire in acêsta directiune? dupa-ce popórele, ce ne inconjóra, sunt dejá departe inaintea nôstra? Si óre mare greutate sè fia a se intregi instructiunea scolara prin introducerea lucrârilor practice, a deprinderii mânilor, spre a se putea folosi cu succesu

la tóte trebuintele vietii? — Cu neputintia nu este nimic'a, càci ceea-ce nu póte unulu, potu de siguru mai multi dinpreuna. — Caracteristic'a timpului de fatia este asocierea puterilor. — Minuni s'au facutu si se facu prin asociatiuni.

Rađimatu pe aceste ponderóse impregiurari, ími iau voia prin acésta a apelá la bunulu simtiu de aprețiare alu tuturoru dloru Colegi, Preoti si alu intregi nóstre inteligintie sè binevoiasca a nu pregetá, a oferí binevoitorulu Loru sprijinu in favorulu lucrului de màna sau alu industriei de casa in scólele poporale si la poporulu nostru.

Grele sunt timpurile si prea mastere au fostu si sunt impregiurarile, intre cari a traitu si traiesce multu cercatulu nostru poporu. — Suntemu avisati numai la puterile nóstre proprii si, daca ne vomu codí a contribuí noi din alu nostru pentru noi insine, dela cine óre sè asteptamu jertfe pentru inaintarea aspiratiuniloru nóstre de progresu? — Nu se receru jertfe mari si simtitóre. — Se incirpamu o reuniune generala romàna, sau mai multe reuniuni in cercuri mai inguste. Fie-care romànu de bunu simtiu va binevoí a se inscrie cá membru alu unei astfelu de reuniuni, contribuindu cu ce póte, dar, in casulu celu mai reu, cu solvirea tacsei de membru, si atunci va puté fi mângaiatu in sufletulu seu, cà si-a implinitu o datoria sfànta fatia de acésta intreprindere, a carei lipsa ne arde la degete. — Reuniunea germana pentru lucrulu de màna, dupa o esistintia abia de 8 ani, a cuprinsu terenulu de activitate nu numai intre granitiile imperiului germanu, ci chiaru si preste acestea asupra statelor vecine. Congresulu acestei reuniuni din anulu tr. ținutu in München, a doveditu admirabila putere de viatia, cu mari si frumóse producte ale activitatii ei. Insusi guvernulu centralu imperialu germanu a saritu intr'ajutorulu acestei reuniuni, càci ministrulu de interne, dlu Herrfurth, a emis cu datulu de 25 Sept. 1888 unu ordinu circularu pe la toti presidentii guverne-provinciale ale Germaniei pentru sprijinirea problemelor reuniunii amintite, spre introducerea lucrului in tóte instituttele de crescere. Imi permitu a reproduce aici acestu ordinu, spre a se vedé in ce termini parintesci se exprima ministrulu in acésta afacere: „Reuniunea germana pentru lucrulu de màna“ — dice d-lu Herrfurth — „a cerutu sprijinulu meu pentru promovarea problemelor sale. Eu satisfac bucuosu dorintieloru acestei reuniuni, pentru-cà esperientiele facute dejá pe acestu terenu, au datu dovada, cà lucrulu de màna prin conducerea la lucrarile practice póte devení unu mijlocu fórte eficace alu educatiunei, mai vèrtosu inse in instituttele publice de crescere si de corectiune. In multe locuri s'au formatu dejá societati pentru introducerea pretutindeni a lucrului de màna, — s'au infintiatu scóle de lucru, — s'au ținutu cursuri pentru pregatirea invetiatoriloru in acésta directiune. Si eu consideru instructiunea lucrului de màna cá unu obiectu, carele merita sprijinirea organelor oficióse pentru folosulu celu mare alu seu. Din acestu motivu ámu si dispusu introducerea lui — intre altele — si in institutulu de crescere si de corectiune, infintiatu de curèndu in Wabern. Dorinti'a mea este,

cà lucrulu de màna sè fia de o potriiva imbratiosiatu si introdusu, nu numai in alte asemenea institute, precum sunt: asiluri pentru orfani, institute de orbi etc. etc. ci chiaru si in cercurile private. Spre scopulu acesta apelezu, cu totu respectulu, la o seriósa conlucrare a Préonoratu D-Vóstre si sumu nutritu de firm'a sperantia, cum-cà succesele palpabile si atátu de imbucuratóre, la cari au ajunsu reuniunea susnumita prin intreprinderile sale, voru fi intèmpinate cu aceeași atentiune, care li se cuvine spre binele si fericirea poporului. Straduintiele acestei reuniuni suntu aprobate chiar si in cercurile cele mai departate; acésta a dovedit'o din destulu congresulu din Magdeburg, ținutu in Augustu 1887, càtu si celu din München, ținutu in Sept. a. c. (1888). M'asiu bucurá multu, fiindu incunoscintiatu la timpulu seu despre rezultatele ulterióre pe acestu terenu.“

Tóta jurnalistica germana, impreuna cu cele mai multe foi ale stateloru dimpregiuru, sprijinescu si imbarbatéza necontentitu si cu deosebita insufletire acésta importanta intreprindere culturalu-economica. — Speru cà nu mi se va luá in nume de reu, daca ími permitu cu acésta ocaziune a dá espresiune dorintiei si rugarii mele si a altoru prietini ai intreprinderii desu pomenite, cà préonoratele Redactiuni ale foiloru nóstre se binevoiasca a cugetá asupra cestiunei si, càstigându-si convingere drépta despre acésta, sè binevoiasca a ne stá intr'ajutoriu cu pretiuittele Loru deslusiri, sfaturi si incuragiari, càci sciutu este, cà o vorba incuragiatóre adresata luptatorulu, ílu otielesce pe acesta, íi indoesce puterile si íi usiuréza invingerea.

Imi iau voia a rugá cu deosebitu respectu si pe toti Domnii Colegi, Preoti si pe alti barbati ai inteligentiei nóstre, se binevoiasca a-si exprimá pe acésta cale pretiuittele Loru pareri, cà in ce modu aru aflá mai corespondietóru cu imprejurarile diferiteloru ținuturi instituirea unei reuniuni de felulu celei amintite mai susu. Eu, la timpulu seu, ími voiu permite cu placere a'mi exprimá modestele mele vederi in acésta privintia.

Brasiovu, Ianuarie 1889,

George Moianu,
invetiatoriu.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 53/1889.

Procesu verbale

luatu in siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romàna si cultur'a poporului romànu, ținuta in 15 Februariu n. 1889.

Presiedinte: Br. D. Ursu. Membrii presenti: Elia Macellariu, Ios. St. Siulutiu, I. Hannea, I. Popescu, Z. Boiu, P. Cosm'a, B. P. Harsianu, Nicanoru Fratesiu, Dr. Petru Spanu, archivariu.

George Baritiu, referente.

Nr. 11. Reuniunea femeiloru romàne din Sibiu prin adres'a Nr. 105/1888, face cunoscutu, cà in urmarea invitareii de dato 29 Iuliu 1888 Nr. 332 primate dela comitetulu Asso-

ciatiunei transilvane relative la compunerea unei colectiuni de modele din diferitele lucruri de mână femeiesci, nu a lip-situ a'si dá tóta silinti'a prin apeluri publicate, prin dese corespondentie cu mai multe dame române si cu tóte despartiemintele Asociatiunei, cá se compuna o collectiune de modelle pre cátu se póte mai ampla pentru scól'a civila de fete a Asociatiunei. Resultatulu acestei incercari si osteneli nu a prea corespunsu asteptarii. Dela despartieminte, cu exceptiune de alu Brasiovului, nu a venitu de nicairi nici unu respunsu.

Câtev'a dame si unii domni au adunatu si au trimisu mai multe modele de valóre pentru instructiune in lucru de mână, care se si vedu conscrise in list'a alaturata.

Multe obiecte s'au trimisu numai pentru decopiere pre-langa remitere, mai multe s'au oferitu gratisu, din care unele nu sunt apte de modele.

Onoratulu comitetu alu Reuniunei femeiloru române invita pe acestu comitetu, cá se ingrijasca cátu se póte mai ingraba de primirea obiectelóru adunate in numeru de 97 bucati. Mai departe declara, cá a decisu a continuá cu colectiunea pâna la 1 Aprile a. c. cându apoi se va comunicá si sum'a speseloru avute cu tiparituri, postporturi, corespondentia.

— Comitetulu reuniunei femeiloru române din Sibiiu se exprima recunoscinti'a caldurósa pentru zelulu si devotaméntulu seu aratatu si in casulu acesta pentru cultur'a sexului femeiescu.

Obiectele adunate sè se primésca de cátra Directiunea scólei civile spre a fi asiediate in salisiór'a rezervata in adinsu pentru scopulu acesta. Asupr'a intrebuintiarei obiecteloru daruite, care nu aru fi apte de modele, directiunea scólei va avea asi dá opiniunea sa dupa o examinare mai de aprópe. (Ex. Nr. 7/1889)

Nr. 12. Dnulu Part. Cosm'a cu adres'a din 22 Ianuarie a. c. arata, cá continuându ds'a colect'a intreprinsa in favórea scólei civile de fete cu internatu, dela 1 Iuliu pâna la 31 Decembre 1888 au mai intratu 1088 fl. 11 cr., care suma este si transpusa, precumu se vede din contulu curentu alu Asociatiunei la Albin'a institutu de creditu si economii. List'a contribuitoriloru binevoitori alaturata. Atátu acésta suma cátu si ceea ce va mai intrá pâna la 30 Iuniu suntu destinate cá se acopere deficitu din cei doi ani anteriori; din sum'a ce va trece preste aceea coperire, dsa doresce a se procurá unu orologiu si inscriptiunea ce lipsesce inca dela edificulu scólei.

— Acésta a dou'a suma de 1088 fl. 11 cr. primita din collect'a intreprinsa de d-lu P. Cosm'a se cuitéza cu placere si recunoscintia. Numele domniloru contribuenti se publica in organulu Asociatiunei.

Procurarea de orologiu si inscriptiunea se incuviintiéza spre a se realisá la timpulu seu. (Ex. Nr. 26/1889.)

Nr. 13. Albin'a institutu de creditu si economii transmite cu dat'a din 21 Ianuarie a. c. contu-curentu incheeatu in 31 Decembre 1888, din care se vede, cá debitulu Asociatiunei, care fusese in Contu-curentulu dela 31 Decembre 1887 in suma de 14974 fl. 27 cr., intr'unu anu, adeca dela 1-a Ianuarie pâna la 31 Decembre 1888, a scadiutu la 12091 fl. v. a.

— Contucurentulu se transpune cassei spre revisiune exacta, dupa care cassariulu va avé a raportá in siedinti'a din lun'a urmatóre spre informatiune deplina si luare la cunoscintia.

Nr. 14. Directiunea despartieméntulu Fagarasiu pe langa raportu din 21 Ianuarie 1889 trimite:

1. 72 fl. v. a. cá taxe dela membri ordinari pre 1888 si 2 fl. pentru diplome.

2. Unu conspectu alu membriloru din acelu despartiementu in numeru de 23.

3. Protocolu al siedintiei comitetulu din 30 Octobree 1888, in care se intregesce comitetulu si se decide convocarea adunarii generale a despartieméntulu.

4. Protocolulu adunarei generale ținute in 23 Noemvree 1888, in care se decide a se face unu apelu caldurosu cátra inteligenti'a româna in interesulu Asociatiunei, se insarcinéda comitetulu a pregatí unu preliminaru de spese si program'a pentru adunarea generala viitóre.

5. In fine protocolulu siedintiei comitetulu din 12 Ianuarie, in care se arata din partea cassariulu, cá au intratu 75 fl., din cari 3 fl. dela membrii ajutatori pentru coperirea speseloru de birou.

— Sum'a de 72 fl. primita si transpusa la cass'a Asociatiunei se cuitéza.

Intregirea comitetulu in acelu despartiementu se ia spre sciintia.

Asemenea se iau spre sciintia si conclusele adunarii generale din 23 Nov. a. tr. cu aprobare, precumu si reținerea de 3 fl. v. a. conformu regulamentulu.

Nr. 15. Liviu Pop'a Radu june de ani 24, de locu din comun'a Lis'a in comit. Fagarasiulu invatia la scól'a de belle arte in Iassi pictur'a si cere unu stipendiu. (Ex. Nr. 14/1889.)

— In lipsa de stipendiu, care se fia votatu de cátra adunarea generala pentru asemenea profesiune speciala, cererea suplicantelu nu se póte impliní.

Nr. 16. Magistratulu cetatii Sibiiulu invita cu datu din 5 Ianuarie a. c. pe Asociatiune, cá in calitatea sa de corpu moralu ce are dupa legea electorala dreptu de membru virilistu, se auctorizeze din partea sa pe unu membru plenipotentiatu alu seu in representanti'a comunitatii cetatiene si denumirea se o inainteze nesmintitu in 15 dile la vicecomitele comitatulu.

— S'a denumitu in calitate de membru plenipotentente rever. sa dlu archimandritu Dr. Il. Puscariu. (Ex Nr. 9/1889.)

Nr. 17. Directiunea scólei civile de fete transmite pe langa adresa din 8 Februarie a. c. Nr. 16 procesulu verbalu din siedinti'a dela 31 Ianuarie 1889 a corpulu didacticu, din care pre langa celelalte agende se vede, cá la incheierea semestrulu I alu anulu scolasticu in 30 Ianuarie s'a ținutu examenu in tóte patru clasele scólei civile, la care au fostu invitati si au asistatu cu directorulu impreuna si delegatulu Br. Davidu Ursu si presedintele comitetulu. Resultatulu exameneloru dela 19 eleve din clasa I, 21 din elasa II, 16 din clasa III, si 15 din clasa IV. totalu 71 eleve, care au depusu examenu, este evidentu din cele patru conspécte alaturate.

S'au luat si mesuri pentru facerea programei pe anulu scolasticu 1888/9, la care toti invetiatorii s'au oferitu a cola-

bora, apoi Dr. Bolog'a s'a insarcinatu a compune operatulu din fruntea programei.

— Ținerea examenului si preste totu activitatea corpului didacticu se ia spre sciintia cu aprobare.

Nr. 18. Doue intimatate ale Inspectoratului regescu, ambele din 9 Februarie a. c. Nr. 43 et 44 insoțite de doue decrete ministeriali relative la cărțile scolastice, unele permise, altele oprite, cum si instructiuni generale, dupa care au a se conformá corpurile didactice intru alegerea cărților, s'au inaintatu încóce, cu provocare ca comitetulu se ingrijasca de a loru indeplinire.

— Decrete si intimatate se transpunu corpului didacticu, spre informatiune si conformare intocm'a (Ex. Nr. 44).

Nr. 19. Gradinariulu A. Förstl pretinde platirea de doue conturi, unulu din 6 Iuniu 1888 de 45 fl. 52 cr., altulu din 14 Novembre 1888 de 35 fl. cá repetitiune a contului anterioru, inse cu scadiementu de 10 fl.

— Pána la o informatiune deplina despre natur'a acestei pretensiuni, acésta afacere se ia dela ordinea dilei.

Nr. 20. Dl I. Petrascu capitanu in pens. cere desdau-narea de 31 fl. v. a. pentru reparaturi intreprinse in cuar-tirulu din casele Nr. 8 ale Asociatiunei.

— Sè se cerceteze prin comisiune de doi membrii in persónele dloru P. Cosm'a si B. P. de Harsianu la fati'a locului cu reflexiune la conturile presentate, daca reparaturile acelea au fostu necesarie a se face sau nu; dupa care comitetulu va fi informatu prin raportu.

Nr. 21. Simionu Magdasiu, invetiatoriu din Zalha in comitatulu Solnocu-Doboc'a cere cu suplica din 12 Februarie a. c. ajutoriu pentru fiu seu Nicolae invetiaceleu de cismaria.

— Ajutórele destinate pentru invetiacei dela meserii se dau numai prin concursu, care se publica la timpulu seu regulatu. De altmentrelea petentelului 'i si lipsesce testimoniulu scolasticu, fàra de care in nici unu casu nu se inpartu ajutóre.

Nr. 22. Oficiulu de competentie erariali cere tax'a 5 fl. 10 cr. dupa o donatiune de 50 fl. dela rep. Nicolae Lazaru din S. Sebesiu.

— Dupa-ce din remasulu dupa Nicolae Lazaru nu s'a primitu nici unu legatu, comitetulu are se recurga asupr'a pretensiunei de 5 fl. 10 cr. cá taxa de hereditate.

Nr. 23. Membrulu Ioanu Popescu propune, cá dupa-ce mediculu de casa alu internatului are missiunea de a'lu visitá pe acesta regulatu in fia-care septemàna, éra nu numai in casuri de morbu alu vre-unei eleve; a se informá despre starea sanetatii fie-careia, precumu si a supraveghia institutulu din punctu de vedere sanitaru, se i se acórdé unu honorariu prea modestu de 100 fl. v. a. pe anulu espiratu 1888 cu atátu mai vertosu, cá acelasi domnu medicu indeplinesc aceeasi missiune si in anulu 1887, inse gratuitu.

— Propunerea este primita cu voturi unanime si cass'a este avisata a numera mediculu de casa honorariu 100 fl. v. a. pe anulu espiratu 1888.

Nr. 24. Totu d-lu membru Popescu in calitatea sa de directoru presenta pe lângá adresa originalulu diplomei de

doctoru in filosofia a d-lui profesoru Vasilie Bolog'a, obținuta in 15 Decembre 1888 dela universitatea reg. din Budápesta.

— Fericitulú succesu alu d-lui Dr. filos. V. Bolog'a se ia la cunoscintia cu placere.

Sibiiu, d. u. s.

Br. Davidu Ursu m. p.,
presiedinte.

George Baritiu m. p.,
referente.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde dloru :
P. Cosm'a, I. Popescu si Ios. St. Siulutiu.

Verificatu la 17 Februarie 1889.

Partenie Cosm'a m. p. Ios. Siulutiu m. p. I. Popescu m. p.

Reuniunea femeilor romane din Sibiiu.

Invitare càtra femeile romane!

Din insarcinarea onoratului comitetu alu Asociatiunei transilvane, comitetulu „Reuniunei femeilor romane din Sibiiu“ prin apelulu seu, adresatu inca sub datulu de 15 Ianuariu, 1888 „Femeilor romane,“ a pusu in lucrare — pentru scopurile instructiunei in scól'a civila de fete a Asociatiunei transilvane colectarea de diferite lucruri de màna, sevàrsite de femei dela sate, care aru putea servi dreptu modele la instruirea in lucrulu de màna.

Pentru-ca colectiunea intentionata se fia càtu se póte de ampla, afara de apelulu pulicatu prin diarele romane, comitetulu a rugatu atátu pe on. subcomitele ale Asociatiunei transilvane, càtu si mai multe dame din diferitele parti ale patriei de succursulu loru, trimițendu-le liste pentru colectarea de atari obiecte si conscrierea donatoriloru loru.

Terminulu pentru incheierea acestoru colecte s'a fostu defiptu pe 30 Aprilie n. 1888, care terminu inse, fiindu cev'a camu scurtu, prin avisulu de dto 3 Maiu 1888, publicatu asemenea prin diare, s'a prolongitu pàna la 1 Septembrie n. 1888, cá astfeliu celu puținu cu inceputulu anului scolasticu curentu sè se póta pune in aplicare modelele colectate.

In urm'a acestora ni-a si venitu din mai multe parti obiecte apte pentru scopulu intentionatu, care s'au si predatu dejá on. directiuni a scólei civile a Asociatiunei pentru folosintia.

Considerându inse, càtu de importanta este colectiunea de atari modele cu caracteru originalu nationalu pentru instructiunea in lucrulu de màna in scólele de fetitie, ér' prin scóle pentru intrég'a industria de casa a femeii romane, si avendu in vedere, cá tocmai acum e timpulu, cându femeile romane dela sate se ocupa indeosebi cu lucrulu de màna, si astfeliu on. dómne, pe care le-amu fostu rugatu de colectante, cum si preste totu „femeile romane“ au cea mai buna ocasiune a imbogatí colectiunea de pàna ací cu lucruri de màna femeesci dela sate, fia acelea mici bucatiele de tieseturi, chindesituri, ori cuseturi, cari in sine compunu unu intregu, aptu de a servi cá modelu, — subscrisulu comitetu a aflatu de bine a decide, cá colectarea sè se continue si mai departe pàna la 1 Aprilie n. 1889.

Suntu rugate deci tóte femeile romane pricepetóre de lucru, si in specialu dómnele colectante, cá cu considerare la inportanti'a scopului urmaritu, pàna la terminulu sus amintitu se mai contribue, respective se colecteze fia-care dupa putintia atari modele, care sunt apoi a se spedá nefrancate la adres'a subscrisului comitetu, alaturându-se totodata de càtra colectante si listele, ce li s'a trimisu.

Din siedinti'a comitetului reuniunei femeiloru romane din Sibiiu, ținuta la 1/13 Decembre, 1888.

Maria Cosma,
presiedinta.

Dr. O. Russu,
secretariu.

Multiamita publica.

Pentru modelele din diferitele lucruri de màna colectate, respective oferite pentru scopurile scólei civile a Asociatiunei transilvane in urm'a apelului nostru din 15 Ianuaru 1888, comitetulu reuniunei femeiloru romàne din Sibiiu isi ține de placuta datorintia a esprimá pe calea acésta multiamit'a s'a:

Domnului colectante: Ioanu Petricu, protopresbiteru gr. or. din Brasiovu;

dómnei oferente Luis'a Popescu din Brasiovu;

domnului colectante Alece Verzea, parochu gr. or. din Satulungu;

d-sióreloru si dómneloru oferente din Satulungu: Emili'a Petru Manole, Mari'a I. Pop'a, Alesandrin'a N. Pop'a, Elen'a Verzea si N. Bázarea din Turchesiu;

dómnei oferente si colectante Mari'a Calutiu n. Gaetanu din G. St. Martinu;

domnului colectante: Avramu Pecurariu, protopresbiteru gr. or. din Ili'a;

domnisiórei oferente: Carolin'a I. Oprénu din Tèrnăviti'a;

dómnei oferente: N. Dim'a Nistoru din Glodgilesti;

domnului colectante: Ioanu Cosieriu, advocatu din Alb'a-Iuli'a;

dómneloru si domnisióreloru oferente din Alb'a-Iuli'a: Mari'a Cosieriu, Lucreti'a Cosieriu, Helen'a Cirlea, Mari'a Daniello, Eugeni'a Popu, Corneli'a Cirlea, Victori'a Cirlea si Octavi'a Visi'a din Zlatn'a; Rosali'a Sierbanu din Alb'a-Iuli'a; Antoni'a Marciacu din Alb'a-Iuli'a;

dómnei colectante si oferente: Carolin'a de Orbonasiu din Reghinulu-sasescu;

dómneloru si domnisióreloru oferente: Finic'a Cosm'a din Petelea; Mari'a Butnaru din Petelea; Olg'a Schwarz din Linti; Agapi'a Crisanu din Reghinulu sasescu si Helen'a Colbasi din Craifaleu;

dómnei colectante si oferenta: Sabin'a Todea din Reghinulu-sasescu;

dómneloru si domnisióreloru oferente: Aureli'a Popescu din Topliti'a rom., An'a Tàrnăvénu din Hodacu, Mari'a Pascu din Reghinulu-sasescu; Theresi'a Major din Reghinulu-sasescu si Mari'a Precupu din Solovestru; domnului colectante: Ioanu Siandru, senatoru din Sighisiór'a;

dómneloru oferente: Calipsa Siandru din Sighisiór'a; Mari'a Leicu din Sighisiór'a si Mari'a Chis din Boiulare;

dómnei colectante si oferenta: Sofi'a Belesiu din Radn'a;

dómnei colectante si oferenta: Eleonor'a de Lemény din Seliste;

dómneloru si domnisióreloru oferente: M. Stoic'a din Seliste; Paraschiv'a Florianu din Seliste si Aureli'a Florianu din Seliste;

dómnei colectante si oferente: An'a Gallu din Abrudu;

dómneloru oferente: An'a Ivascu din Abrudu; An'a Furduiu din Càmpeni; Paraschiv'a Rosc'a din Turnisioru si An'a Ros'a din Topàrcea;

dómneloru colectante si oferente: Corneli'a Bredicénu din Lugosiu; Aureli'a Belesiu din Aradu;

dómnei colectante si oferente: Iuli'a Bocsianu din Curtici;

dómneloru si domnisióreloru oferente: Iuli'a Bocsianu din Curtici; Iuli'a Plasi'a din Sàmbateni; Antonell'a Rosiescu din Pecic'a romàna; Constanti'a Pop'a din Pecic'a romàna; Iuli'a Iosi'a din Pecic'a romàna; Elen'a Ardelénu din Pecic'a romàna si Emili'a Ciorgariu din Pecic'a romàna;

domnului oferente: Tom'a Fratesiu, parochu gr. or. din Bacifaleu.

Din siedinti'a comitetului reuniunei femeiloru romàne din Sibiiu, ținuta la 1/13 Decembre, 1888.

Mari'a Cosm'a,
presiedinta.

Dr. Russu,
secretariu.

Cetimu in „Telegr. Romanu“ din 26/14 Februarie:

A XVII-ea adunare generala a reuniunei femeiloru romane din Sibiiu. In tonu serbatorescu si cu obicínuit'a-i iscusintia a bineventatu Dumineca la 3 óre dómna presidenta, Mari'a Cosm'a, pe distinsii si numerosii membrii, cari s'au adunatu in localurile casinei din locu. Rèvna si zelulu, celu desvólta acésta reuniune si in deosebi comitetulu ei, pentru realisarea scopuriloru, ce le urmaresce, le-a documentatu raportulu interesantu, ce l'a cetitu d-lu secretariu Dr. Octavianu Russu, si pe care speramu a'lu publicá si noi.

Program'a siedintii s'a executatu in cea mai buna intielegere, dandu-se absolutoriu comitetului pentru raçiociniulu din 1888, si alegèndu-se de mdmbriu in comitetu d-na Ana Lucuti'a, in loculu d-nei Alecsandrina Mateiu, care si-a datu demisiunea din cause sanitare.

Bun'a impressiune, ce a provocatu in publiculu ascultatoriu raportulu comitetului si preste totu desbaterile adunarei, s'a manifestatu cu atàta tarie, încàtu Precu. Sa d-lu archim. Dr. Il. Puscaru, n'a pututu resistá indemnului internu, fàra a dá espressioni sentimenteloru de bucurie ale publicului pentru zelulu si devotamentulu, cu care lucra reuniunea, comitetulu si in specialu dómna presidenta la realisarea maretuluiu scopu, la crescerea romanésca a fetitieloru nóstre. Indemnatu in specialu pentru puterniculu spriginu, ce'lu da acésta reuniune Asociatiunei transilvane, prin aceea, cà aduna modele de áiferite lucruri de màna dela tierancele nóstre, pe sém'a scólei civile de fetitie, precum si pentru stralucitulu succesu moralu si materialu alu balului, despre care strainii se esprimá atàtu

de favorabilu, propune că sè se esprime comitetului si in specialu d-nei presidente multiamita protocolara. Acestu momentu a fostu de totu miscatoriù. Dóm'n'a presidenta, Mari'a Cosm'a observà, intrerupta de frenetice aplause, „cà femeile romane si-au implinitu numai o sfanta datorintia, carea pururea o voru urmari, càtu timpu mai esista mama si femei romana. Reùniunea e màndra pentru laudele, ce i se ridica, dar meritele si succesele se atribue in prim'a linie membriloru ei, cari cu atàta zelu o spriginescu si se interesèdia de afacerile ei. Lucràndu in concordie, cu sfatulu si cu intielepiciunea tuturoru membriloru, lucruri si mai mari se potu produce“.

A procuratu càtev'a momente placute acèsta adunare, in viforulu ispiteloru, ce ne bantue, si condeifulu istoricu va inregistra cu multa recunoscentia activitatea acestei reuniti, că unulu dintre factorii cei mai distinsi ai desvoltarei nòstre culturale.

Consemnarea contribuiriloru

colectate prin Dl. Partenie Cosm'a dela 1 Iuliu până la 31 Decembre 1888 in favorulu scòlei civile de fete cu internatu a „Associatiunei transilvane“ in sum'a totala de 1088 fl. 11 cr. v. a., cari s'au adausu la colect'a anterióra.

George Cimpoescu, economu in O.-Herepe, Paraschiv'a Cristea, económa in Reghinu, Neculae Hatieganu, economu in Sieusi'a, Salomi'a Boldinu, económa in Hunedór'a, Neculae Lobontiu, proprietariu in Abrudu, Petru Draghici, proprietariu in Dev'a, Netti Zug'a, econ. in György-Szt.-Imre, Iónu Hintya, econ. in Balla, Ster Laszlo, econ. in Bozhida câte 1 fl.; Farkas Lazar, comersant in Szász-Reghin 3 fl.; Isaila Mitea, econ. in Presaca, Iónu Dragosi, econ. in Presaca, Iónu Gindila, econ. in Presaca, Maftai Pop'a, econ. in Presaca, Ilie Voicu, econ. in O.-Bogáth, George Dasiu, econ. in O.-Bogáth, Manase Voicu, econ. in O.-Bogáth, Iónu Tom'a, econ. in Lugosi, Simionu Muresianu, econ. in Chiciu, Iuliana Danu, econ. in Nagy-Gercz, Antoniu Popu, econ. in Giógiulde sus, Iónu Bucsi'a econ. in Calvasser, Óna Cernica, econ. in Veseudu, Simionu Moti'a, econ. in Secarambu câte 1 fl.; Tom'a Ciocanu, econ. in Sacadate 50 cr.; Tóderu Vraciu, econ. in Valisiór'a, Aronu Suci, econ. in Podele, Mihai Stroi'a, econ. in Ocn'a, Vasile Netiu, econ. in Glogoniu, Pavelu Gland'a, econ. in Petrovaselo, Stan'a Samson, econ. in Dobra, câte 1 fl.; Grf. Kun Ilon'a, proprietara in Dev'a 2 fl.; Luca Amnasianu, econ. in Rusi 50 cr.; Iulius Ienea, cofetariu in Sibiu, Dr. Absolonu Todea, advocatu in Regin, Ioachim Moldovanu, econ. in Tatoi, Ion Todoru, econ. in Straja, Stefanu Goti'a, econ. in Demeterpatak, Adamu Buda, econ. in Diomal, Todoranu Tovia, econ. in Cinethin, George Muntén, econ. in Oena, Necolae Tudoru, econ. in Oena, Rafila Munténu, econ. in Ocn'a, Ion Lomnesanu, econ. in Oena câte 1 fl.; Iacobi Gergely, proprietariu in Oláh-Tóplitza 5 fl.; Todoru Munténu, econ. Ibisdorfu, Ion Cosm'a, econ. in Visca, Ion David, econ. in Pauc'a, Ion Radu, econ. in Cornetielu, Ion Sasu, econ. in Covesi, Sandoru Boeriu, econ. in Lapusnik, Mari'a Honning, económa in Dobr'a, Ioanu Némtiu, econ. in Dobr'a, Iositu Crainicu, econ. in Dobr'a câte 1 fl.; Sandru Crainicu, econ. in Dobr'a, George Rose'a, econ. in Copsiama, George Marianu, econ. in Bratei, Gherasimu Bãrsanu, econ. in Tiapu, Ioachim Russu, econ. in Buzd câte 50 cr.;

Vasile Bann, econ. in Ocn'a, Ilie Pop, econ. in Nagy-Bánya, Groszart Ianos, econ. in Seini, Paraschiva Calugar, económa in Alb'a-Iuli'a, Matei Négoe, econ. in Armeni, Iosifu Hossu, profesorulu in Blasiu, Ion Lotrénu, econ. in Sadu, Simonu Filimonu, econ. in Vormag'a, Csutárás György, econ. in Seini câte 1 fl.; Neculae Bumb, econ. in Seini 50 cr.; Ioanu Cior'a, econ. in Fagarasi, Ioanu Munténu, econ. in Ibisdorf, Stefanu Pluta, econ. in Hapri'a-romana, Achim Ioana, econ. in Hapri'a-romana, Vasilie Siuteu, econ. in Mocs, Achim Rozóre, econ. in Silvasiulu de câmpie, George Merza, econ. in Mihaltiu, Simonu Ordénu, econ. in Mihaltiu, Necolae Goti'a, econ. in Dumitra, Ioan Filipanu, econ. in Sãnmihaiu, Alexandru Pop, econ. in Cistelecu, Vasile Truti'a, econ. in G.-Orsiov'a, Marin'a Bunaci, económa in Ocna, George Bogorinu, econ. in Ocna, Ioanu Oprisoru econ. in Ocna, câte 1 fl.; Achimu Baltesi, econ. in Ocn'a, Nicolae Voin'a, econ. in Ocn'a câte 50 cr.; Petru Stinea, econ. in Mihalczfalva, Todoru Farcutza, econ. in Roit, Ioan Maxim, econ. in Sacadate, Nec. Fratila, econ. in Alatoru câte 1 fl.; Neculae Zsélerni, econ. in Alatoru 50 cr.; Ioanu Blasianu econ. in Mediasi 50 cr.; Lazar Samsonu, econ. in Reghin 2 fl.; Pavelu Negri, econ. in Ibisdorfu sas. 50 cr.; Teodoru Ciochina, econ. in D. Szt.-Mártonu 1 fl.; Maria Bera, económa in Cichindélu 50 cr.; Ambrosiu Siomanu, econ. in Ohab'a 1 fl.; Romulusu Presa, econ. in Aiudu, 50 cr.; Neculae Radu, econ. in Rusi, Ioanu Vladu, econ. in Rusi câte 1 fl.; Augustinu Chetianu, econ. in Rusi 50 cr.; Ioanu Laszlo, econ. in Valisióra, Pompiliu Siuluti, econ. in Rosia, Necolae Vladu, econ. in Sibiu, George Tomsia, economu in Idicelu, Maria Lazár, económa in Ohab'a, Luch Craciunu, economu in Runcesior, Teodoru Iacobu, economu in Straja, Iosifu Tom'a, economu in Straja, George Oprénu, economu in Gur'a Dobr'a, Alexie Ciplea, economu in Hóri, Simionu Marcu, economu in Pianulu de josu, Teodoru Csun, economu in Bocz, Ana Danciu, económa in Abrudu, Ioanu Nascu, econ. in Görgény-Sóakna câte 1 fl.; Ioanu Capata, econ. in Fehéregyhaz 50 cr.; Samsonu Lazaru, econ. in Reghinu, Michailu Ster, econ. in Seini, George Belgerezeanu, in Horanglob, Filip Pacurariu, econ. in Horanglob, Neculae Crisanu, econ. in Horanglob, Arintie Luncanu, econ. in Pauc'a câte 1 fl.; Fogarasi Vasilie, econ. in Lugosiu 5 fl.; George Dragomiru, econ. in Armeni, Andrei Covrigu, econ. in Rîpa de josu câte 1 fl.; „Persieiu“ Associatiune etc. in Seini 9 fl.; Dumitru Zim'a, econ. in Satmar, Ioanu Farcasiu, econ. in Oláh Medves, Maniu Bratu, econ. in Resinari câte 1 fl.; Ilie Mihai, econ. in Agãrbiciu, Isidor Dopu, econ. in Agãrbiciu, câte 50 cr., Maria Tanase, econ. in Mediasi, Iosifu Ognénu, econ. in Mihaesti, George Borca, econ. in Laseu, Simonu Maximu, econ. in Lancramu, Mihályi Maria, econ. in Desiu, Safta Kerches, económa in Ocn'a, Nicolae Pop'a, econ. in Tiapu, Ilie Hentesiu, econ. in Ocn'a, Vasilie Petru, econ. in Armeni, Mihai Bera, econ. in Presac'a câte 1 fl.; Pavelu Haderu, econ. in Presac'a, Iacobu Schiau, econ. in Presaca, Danu Veranu, econ. in Presac'a câte 50 cr.; Gligoru Dumitru, econ. in Presac'a, Ioanu Mechea, econ. in Presac'a, Vasile Cismasi, econ. in Bãr-Buzd, Achimu Nise, econ. in Paratelu, Neculae Ignatu, econ. in Graucea, Ion Pintyi, econ. in Felfaleu, Radu Gergely, econ. in Kozmatelke, Ion Munténu, econ. in Panciov'a, Achimu Albu, econ. in Buzd, Ioanu Siusu, econ. in

Veltiu, Ioan Alexa, econ. in Filpisi, Gavriilu Gindénu, econ. in Russu, Neculae Cosiarca, econ. in Russu, Ana Fagiurca, económa in Sibiiu, Radu Zumea, econ. in Balomir, Samu Kindea, econ. in St. Petru, Ioanu Davidu, econ. in Presac'a, Neculae Mitea, econ. in Presaca, Ioanu Ber'a, econ. in Presaca, Ioanu Mitea, econ. in Presac'a, Maftai Ber'a, econ. in Presac'a, Simeonu Davidu, econ. in Presaca, Maftai Flichisi, econ. in Presac'a, Ioanasi Nati, econ. in Presac'a, George Oprisoru, econ. in Ocn'a, Ioanusi Florea, econ. in Alamaru câte 1 fl.; Samoila Mocanu, econ. in Alamaru, Tom'a Mocan, econ. in Alamaru, Ioanu Ioanusi, econ. in Alamaru, Ioanu Medesánu, econ. in Bratei, Ioanu Santei, econ. in Laz, Docea Domja, econ. in Haportó, Neculae Cora, econ. in Vestemu câte 50 cr.; Agnes Nuni, econ. in Sibiiu, Ioanu Biro, econ. in Telec, Ioan Zank, econ. in Sajgo, Ioanu Bulténu, econ. in Valcele, Teodoru Colceriu, econ. in Valcele, Ioanu Nicula, econ. in Stupini, Alexandru Vanos, econ. in Csehtelke, Pascu Costinu, econ. in Uilak, Stefanu Mog'a, econ. in Sibiiu, Ioanu Botoroga, econ. in Sebesiu, Ivos Lászlo, econ. in Bórhid, Ioanu Anye, econ. in Váluszut, Sofron Olariu, econ. in H. Dobra, Pepi Strajer, econ. in Vetielu, Iosifu Peto, econ. in Branicska, Ioanu Macellariu, proprietariu in Mercurea, Achimu Luc'a, econ. in Ibisdorfulu sas., Ioanu Criste, econ. in H.-Dobra, George Dubáz, economu in H.-Dobra, Tom'a Clodovénu, economu in H.-Dobra, Dumitru Oprisi, economu in Bórtá, Stanu Pantilimonu, econ. in Resinari, Ioanu Sibisianu, econ. in Ocn'a, câte 1 fl.; Simonu Dragomanu, econ. in Cichindélu 50 cr., An'a Bratu, econ. in Ludosi, Mari'a Pop'a, propr. in Blasiu, Neculae Prosténu, econ. in Gruiu, Sikoné Csiki, econ. in Milasu rom., Ioanu Pop'a Intiu, econ. in Persiani câte 1 fl.; Ioanu Moldovanu, econ. in Mediasi 50 cr.; George Iosifu Mijea, econ. in Coman'a, Ioanu Ittr'a jun., econ. in Persiani, Ioanu Maritia, econ. in Bastea, Andrei Danila, econ. in Sieseci, Anic'a Belascu, econ. in Hasiagu, Vartolomei Geceze, econ. in Berinti'a câte 1 fl.; Ionu Hulpoi, econ. in Feriház 50 cr.; Ioanu Bonea, econ. in Cincu-mare 1 fl.; Ioanu Cenusie, econ. in Cincu-mare, Veron'a Popovici, econ. in Boiulumare câte 50 cr.; Radu György, econ. in Láczfalu, George Boldoru, econ. in Casieni, câte 1 fl.; Achimu Ganea, econ. in Nocrich 50 cr.; Danu Avramu, econ. in Borsomezó, Ioanu Mihocu, econ. in Borsomezó, Anghelu Stoi'a, econ. in Felső-órda, Stefanu Haplea, econ. in Haprea-rom., Raveca Pop'a, econ. in Felső-órda câte 1 fl.; Victoru Cior'a, econ. in Giógiu de susu 50 cr.; Alemanu Dancasi, postaru in Resinari, Ioanu si Tom'a Naste, econ. in Socolu câte 1 fl.; Ioanu Romanu, econ. in Uroiulu de câmpie 2 fl.; Neculae Musca, econ. in Schönberg, Susan'a Nistoru, econ. in Sibiiu, Ioanu A. Ben'a, econ. in Pianulu-superioru câte 1 fl.; Neculae Bot'a, econ. in Hari 50 cr.; Neculae Svércolaci, econ. in Caltvasseru 1 fl.; Ioanu Matei, econ. in Marisin'a 50 cr.; Ioanu Csengeru, econ. in Felfalau, Petru Munténu, econ. in Kaun, Comanu Mirionu, econ. in Dumitr'a, Goti'a Paraschiv'a, econ. in Dumitr'a, Irimie Dabarta, econ. in Cisteiu, Stefanu Deianu, econ. in Hapri'a, Avramu Cucu, econ. in Silvasiulu de câmpie, Danielu Turcu, econ. in Sioptieru, Petru Popsioru, econ. in Ormenisiuln de câmpie, Szilágy György, econ. in A.-Megyes, Ioanu Báciu, econ. in Siól'a, Petru Tureanu, econ. in Pauc'a, An'a Pop'a, econ. in Pauc'a, Dumitru Olténu, econ. in Pauc'a,

câte 1 fl.; Savu D. Pop'a, econ. in Ocn'a 50 cr.; Neculae Pop'a, econ. in Ocn'a; Savu D. Luc'a, econ. in Ocn'a, Mari'a M. Albu, econ. in Ocn'a câte 1 fl.; Dan Arcasi, econ. in Alamaru 50 cr.; Ioanu Stoic'a, econ. in Strugaru, Gherasimu Radovici, econ. in Certegiu, Paraschiv'a Vladu, económa in Glâmbóc'a câte 1 fl.; Ioanu Mihai, econ. Tielin'a 50 cr.; Ioanu Romanu, economu in Sacadate 1 fl.; Saft'a Alemanu, econ. in Sacadate 50 cr.; Iosifu Russu, econ. in Vadverem, Iosifu Furdui, econ. in Laseu, L. D. econ. in Dev'a, Neculae Popovici, econ. in Sadu, Ilie Mog'a, invetiatoru in Sebesiu, Ioanu Pelegradu, econ. in Saliste, Petru Sucév'a, econ. in Ibanesci, Neculae Barn'a, econ. in Mihalti, Simonu Gruianu, econ. in Haprea rom., Stefanu Filimonu, econ. in Drâmbariu, Simonu Simborénu, econ. in Sântu-Mihaiu de câmpie, Teflenhardt János, econ. in Seini, Dancz Ilie, econ. in Seini, Dancz Gligoru, econ. in Seini, Gyván László, econ. in Seini, Cadar Mihai, econ. in Seini, Cosm'a Mihai, econ. in Seini, Ioanu Anghelu, econ. in Banicza, George Pojenaru, econ. in Merisoru, Simionu Rusu, econ. in Balu, Stefanu Ól'a, econ. in Maros-Orosfalu, Darabanti Lőrincz, econ. in Magyar-Bölkény, Neculae Blasianu, econ. in Mediasiu câte 1 fl.; George Bunea, econ. in Mercurea 50 cr.; Lemeny Pap Josef, econ. in Ap'a, Vichentie Munténu, econ. in Toraculu micu câte 1 fl.; Stefanu Pap, econ. O.-Szt.-Miklos 50 cr.; Ioanu Popovici, econ. in Risculitza, Petru Gáspár, econ. in Vetzal câte 1 fl.; Ioanu Vori, econ. in O.-Bogat, Vasile Vori, econ. in O.-Bogat, Ioanu Pop'a, econ. in Presac'a, Ioanu Zsorzs, econ. in Presac'a, Ioanu Ciorogaru, econ. in Presac'a, Ioanu Bulea, econ. in Presac'a, Mateiu Stoic'a, econ. in Presac'a, Pavelu Fratila, econ. in Presac'a, Iosifu Schiau, econ. in Presac'a câte 50 cr.; Ioanu Ber'a, econ. in Presac'a, Samoila Pop'a, econ. in Presac'a, Samoila Dragosiu, econ. in Presac'a, Dui Romanu, econ. in Presac'a, Iustin'a Ber'a, econ. in Presac'a, Neculae Romanu, econ. in Presac'a, Ioanu Ciorogaru, econ. in Presac'a, Vasile Ciorogaru, econ. in Presac'a, Vasile Pop'a, econ. in Presac'a, Macarie Pop'a, econ. in Presac'a, Ioanu Mitea, econ. in Presac'a, Dumitru Stoic'a, econ. in Presac'a, Vasile Romanu, econ. in Presac'a, Mari'a Mocanu, econ. in Presac'a, Neculae Pop'a, econ. in Presac'a, Samoila Davidu, econ. in Presac'a, Ioanu Stoic'a, econ. in Presac'a, Neculae Ber'a, econ. in Presac'a, Ioanu Olténu, econ. in Presac'a, Nichie I. Hanesi, econ. in Presac'a, Onuti Hanesi, econ. in Presac'a, Stefanu Tyiforu, econ. in Magyar Kékes, Ioanu Comanu, econ. in Dumitr'a, Teodoru Ribu, econ. in Paclisi'a, Neculae Stoic'a, econ. in Alamaru, Alexandru Barbulescu, econ. in Sântu-Mihaiu de câmpie, Tom'a Manciulea, econ. in Straj'a, George Mândrénu, econ. in Armeni, Lazaru Voin'a, econ. in Ocn'a, Samoila Prodea, econ. in Bogatu, câte 1 fl.; Neculae Prodénu, econ. in Bogatu 50 cr.; Petru Docea, econ. in Hapartonu, Vladu Bozdoghina, econ. in Resinari, Simeonu Macavei, econ. in Ocn'a câte 1 fl.; Achimu Tanase economu in Ocn'a 50 cr.; Luc'a Veresiu, econ. in Armeni, Andreiu Petru, econ. in Armeni, câte 50 cr.; Ana Ghibu, econ. in Brosteni, Neculae Bunduf, econ. in Diomalu, Constantinu Bucsia, econ. in Ponoru, Petru Doja, econ. in Galdea de sus, Maria Fratici, econ. in Bui'a, Simionu Csenger, econ. in Felfalau câte 1 fl.; Ioanu Popenta, econ. in Mardesiu, Neculae Goganu, econ. in Sibiiu câte 50 cr.; Iohann Schuller, econ. in Alsó-Répa, George Sioptieru, econ. in

Majos, Onig'a Florianu, econ. in Apa, Rista Ursu, econ. in Toraculu mic, Dumitru Dancila, econ. in Poiana, Dumitru Barbos, econ. in Zsadány, Farkas György, econ. in Seini, Bucuru Savoiu, econ. in Resinari, Maria Baci, econ. in Sibiiu, Pascu Avramescu, econ. in Nucsior'a, Florinc'a Paulescu, econ. in N. K. Osztrov, Mihailu Fuke, econ. in Kernesd, Iosifu Stoianu, econ. in Valea-dilsi câte 1 fl.; Neculae Sasu jun. econ. in Alma-Sas., Ion Carean econ. in Besineu câte 50 cr.; Grig'a Polgar, econ. in Borhid, 1 fl.; George Iacobu, econ. in Gusteritia 50 cr.; Lazaru Cismasiu, econ. in Ternovitia, Ion Alemanu, econ. in Orlatu, George Barsan, econ. in Felégu, Vasile Doctor, econ. in Paucea, Ioanu Pop'a, econ. in Boitia câte 1 fl.; Iacobu Stef, econ. in Seini 50 cr.; Szakát Iosefu, econ. in Seini 1 fl.; Kató Gábor, econ. in Seini 50 cr.; Kató Elekné, econ. in Seini, Kató Sándor, econ. in Seini, Ser Péter, econ. in Seini, Iuon Péter, econ. in Silvasiulu de câmpie, Alexandru Salagianu, econ. in Silvasiulu de câmpie, Tanase Popu, econ. in Sermesel, Alexandru Deac jun. econ. in Kiseu, George Butnariu, econ. in Bratfalu, Matei Cotirlea, econ. in Presac'a, Dumitru Cotirlea, econ. in Presac'a, Vasile Fagadariu, econ. in Presac'a câte 1 fl.; Zaharie Cretiu, econ. in Alamoru 50 cr., Savu Gligoru, econ. in Ocn'a, Iacobu Greavu, econ. in Topârcea, Gherasimu Rotariu, econ. in O. Bogath, Ioanu Voic, econ. in O-Bogath, Marin'a Barsanu, econ. in O-Bogath, Csuros Iosef, econ. in Daia, Ilie Bucuru, econ. in Mediasiu, Samoila Ulitia, econ. in Steja, George Cristianu, econ. in Brotun'a, Macedonu Bugiu, econ. in Glogoetz, Ciurtea Luc'a, econ. in Mocui, Ion Pop'a Mifla, econ. in Toderitia, George Totoiu, econ. in Galati, Neculae Sierbanu, econ. in Voila, Ioanu Toma, econ. in Fugard, Ioanu Craciunu, economu in Mediasiu, Ilie Nistoru, econ. in Siugag, Michailu Fodoru, econ. in Maros-Szt.-Király, Ilie Stroie, econ. in Ludosiu, Ana Iosifu, económa in Ocn'a câte 1 fl.; George Stroianu, econ. in Feriház, Ioanu V. Chirila, econ. in Lancramu, Samoila Marti, econ. in Alamoru câte 50 cr.; Tom'a Cristea, econ. in Rosi'a, Neculae Popa, econ. in Besineu, Gligoru Ghibu, econ. in Siugagu, Gavriela Haboru, econ. in Sânt-Mihaiu de câmpie, Petru Pupsi'a, econ. in Igribesti, Antoniu Zgrib'a, econ. in Igribesti, Neculae Frantzu, econ. in Igribesti, George Usca, econ. in Mihalti, Petru Cergedianu, econ. in Mihalti, Petru Tom'a, econ. in Straja câte 1 fl.: Simionu Barak, econ. in Alamoru, Neculae Solomonu, econ. in Alamoru, Maria Barak, económa, in Alamoru, Pavelu Stoi'a, econ. in Alamoru, Iosifu Zsorzse, econ. in Presac'a, Zaharie Zseleriu, econ. in Alamoru câte 50 cr.

(Va urmá).

Bibliografia.

Din istori'a lui Xenopolu.

(Fine din Nr. 3—4).

Lecti'a LXL. 8). Pecenegii si 9) Cumanii. Ambele popóre mongole. Pe timpul Pecenegiloru exista Cetatea Alba. Ei ocupau numai siesulu Moldovei si alu Munteniei, nu si Transilvani'a. Pecenegii sdroboti de Bizantini se imprastie. parte trecu Dunarea, parte in Transilvani'a, unde iau numele de *Besii*. Pe timpul loru se pomenesce *Teleormanulu* si dela ei au ramasú comunele cele doue de *Pecenéga*, un'a in Munteni'a cealalta in Dobrogi'a. *Cumanii* vinu dupa Peceneghi. Fun-

darea Craiovei (?). Diverse numiri geografice. (*Hasdeu* originile Craiovei).

Lecti'a XLI. 10) Tatarii. Ultim'a navalire si pótea cea mai cumplita este acea a Tatariloru. Ei intra in Transilvani'a prin pórt'a Rusiei intre Bucovin'a si Galiti'a si cobóra pe la *Rodna*, si *Brasiovu*; alta colóna pe la *Sibiiu* trecu muntii in Munteni'a, unde se batu cu popórele romane, intre altele cu *banulu Basarabu*; a trei'a colóna se cobóra prin Moldov'a pâna la Milcovu in *episcopatulu Cumaniloru*. Acestu itinerariu si fapte dovedite prin concordanti'a surprinzátóre intre izvórele unguresci si o cronica persana. Efectulu navalirei tataré.

Lecti'a XLII. Munteni'a si Moldova inainte de descalecare. Parerile vechi ale lui *Cantemir*, si *anaforaaa* din 1817. Tierile romane erau impoporate de Slavi càtra siesu, de Romani càtra munti. Dovada pentru locuinti'a siesului de Slavoni sta in *terminalogi'a geografica* a lui. *Statulu búrladean si diplom'a lui Ivancu Rotislavovici*. Despre timpul asiediarei Slavoniloru in aceste parti dovada spuselu lui *Priscus* despre satele fàra indoiala slavone din Banatu si numele *Ialomitiei* pastratu din secolulu VI.

Lecti'a XLIII. Urmare. Romanii locuiau mai spre munti, de unde se coborise in timpul stapînirei bulgare. Documentulu din 1247 pomeneste chinezatele lui *Ioanu* si *Farcasi*, voivodatele *romane* a lui *Lyrtioy* si *Seneslau* si Romanii din tiara *Litfei*. Verificarea acestui documentu prin cronic'a persana. Voevodulu *Lithen* se revólta contra regelui Vladislav.

Lecti'a XLIV. Urmare. Romanii din *Vrancea*. Bull'a papala din 1234. Episcopatulu Cumaniloru din aceasta bulla nu este decátu vechi'a episcopie a Milcovului pomenita inca intr'unu documentu din 1096. Dovada documentala a acestui faptu. Vrîncenii fiindu gasiti in Moldov'a la descalecarea lui Dragosiu, dobîndescu o positie privilegiata.

Lecti'a XLC. Urmare. Romanii din fînutulu Bacaului si alu Néntiului. Loculu la *Cinnamu* constata existenti'a Romaniloru in partile Moldovei pe la 1164; acum Romanii sunt in bune relatii cu imperatulu Manoilu Comnen, pré cându pe mosiulu seu revoltatu, Andronicu in 1107 (dupa Nicetas Coniates). Combaterea interpretarei d-lui *Hasdeu* a locului din *Cantemir*. *Câmpu-Lungu* din Bucovin'a constituitu cá si *Vrancea* dovedesce cà si Romanii de aici sunt anteriori descalecarii.

Lecti'a XLVI. Imperiulu Valacho-Bulgaru. Românii cari erau fórte numerosi la sudulu Dunarei in timpul imperiului, sunt respinsi prin Slavo-Bulgari, in Balcani, ér' din *Moesi'a* ei disparu. In timpul vécului de mijlocu nu intèlnimu Romani in Bulgari'a *dincóce de Balcani*. Tóte aratarile despre ei se refera la locuitorii din *sudulu acestoru munti*. Analis'a tuturoru isvóreloru.

Lecti'a XLVII. Urmare. Rescól'a Valachiloru pornesce din Hemus. Tóte luptele se dau in jurulu acestoru munti. *Imperiulu Valacho-Bulgaru nu însémna deci unirea Bulgariei cu Munteni'a*, ci cu Valachii din josulu Balcaniloru, ale caroru tieri purtau numele de *Valachi'a*. Pe cându se rescóla Románo-Bulgarii, Munteni'a érá ocupata de Cumani, ér' Romanii din Daci'a locuiau in munti, sau in pólele loru, încátu acei din Macedoni'a erau departati de acei din Daci'a prin intins'a vale a Dunarei, din Balcani in Carpati.

Lecti'a XLVIII. Urmare. Rescól'a lui *Petru si Asanu* Batuti ântâiu, cauta scapare la Cumani. Se intorcu cu ajutoriu dela ei si batu pe Isacu Anghelulu in mai multe rënduri. Dupa mórtea lui Asan, urmata de acea a lui Petru, vine *Ionitia*, care dobândesce dela pap'a titlu de imperatü. Analis'a corespondentiei sale cu pap'a Inocentiu.

Lecti'a XLIX. Urmare. Constantinopolea cade in mânila Latiniloru. Tratatul cu mândrie de ei. Ionitia se rescóla, batendu si prindiendu pe imperatulul *Balduin de Flandra* si pradandu cumplitu provinciile de sub Latini. Lui Ionitia urméza *Borila*; apoi *Ioanu Asanu*. Luptele cu imperiulu latinu nimicescu legaturile cu papii. Dupa *Ioanu Asanu, Calimanu*, apoi *Mihailu Calimanu II*, cu care se stinge dinasti'a Asanilocu.

Lecti'a L. Rolulu Româniloru in imperiulu Valacho-Bulgaru. Roeslerianii incuviintiaza Româniloru unu rolu preponderantu in peainsul'a balcanica, pentru a le puté tagadui existenti'a in acelasi timpu dincóce de Dunare. Ei sustinu, cá Români ar fi emigratu cu incetulu din imperiula Asanestiloru spre a se asiazá la nordulu fluviului. Pentru ce ar fi facut'o, cându le mergea asia de bine in Balcani; ér' campii munténa erá ocupata de salbatecii Cumani? Slavistii ne concedu existenti'a la nordulu Dunarei, spre a puté miciorá rolulu Româniloru in peninsula. Dinasti'a Asaniloru erá de origine româna (dovezile) si Români jucara unu rolu insemnatu in lupt'a pentru neatárnare. Când trebuí sè se organizeze statulu, elementulu bulgaru, mai cultu, incepe a dá tonulu si Români chiar ce se coboriau din munti se bulgarizau. Astfelu se explica prefacerea imperiului Romano-Bulgaru in unulu curatu Bulgaru (*Hurmuzachi*, Fragmente privitóre la istori'a Româniloru vol. I).

Primimu spre anuntiare urmatórele:

— Lucrulu in scóla I. Incercari si Propuneri compuse de George Moianu, invetiatoriu la scól'a centrala de fete in Brasiovu. Premiatu cu medalia de auru pentru lucrari industriale la espositi'a cooperativa din Craiova 1887. Pretiulu 45 cr. (1 leu 25 bani). Brasiovu, editur'a autorului. Tipariulu tipografiei archidiecesane in Sibiu. 1889.

De acelasi autoru:

— *Economia câmpului si gradinaritulu* cu ilustratiuni, pentru scólele poporale, editur'a lui H. Zeidner, Brasiovu 1886, pretiulu 25 cr., (75 bani).

Manualu premiatu cu medalia de argintu la espositiunea cooperativa din Craiova 1887. Acestu manualu este introdusu in scólele poporale din Archidieces'a ort.-or. a Transilvaniei prin decisulu Sinodului archidiecesanu ort.-or. din Sibiu in Maiu 1888, — e introdusu in scólele din dieces'a greco-cath. a Lugosiului prin circulariulu episcopescu dto Lugosiu 30/18 Decembre 1886. Nr. 1751; — apoi in dieces'a gr.-cath. a Gherlei prin circulariulu dto Gherla 15 Decembre 1886, Nr. 7494, — in dieces'a sufr. gr.-or. a Oradiei-Mari prin hotarirea sinodului aradanu, din 1887, — in fine in bibliotecile scóleloru din Bucovin'a prin emisulu consistorialu ort.-or. archiepiscopescu dto Cernauti 17/29 Ianuariu

1887, Nr. 5367 si prin conclusulu si circulariulu Consiliulu scolariu ces. reg. alu Bucovinei dto Cernauti, 27 Aprilie 1887, Nr. 611.

Pareri de recensiuine:

Nr. 3283—1887. Manualulu *Economia câmpului si gradinaritulu*, censurându-se de comissiunea scolastica archidiecesana, s'a aflatu bine compusu... Blasiu din siedinti'a consistoriala, ținuta in 8 Februarie 1887.

Manualu de G. Moianu din Brasiovu „*Economia câmpului si gradinaritulu cu ilustratiuni*“, pentru scólele popor., fiindu materi'a tractata in acestu opsioru cea mai de lipsa tieranului si apoi expusa la intielesu, in propositiuni scurte, fiindu si limbagiulu usioru si curatu, si asia putendu face cârticic'a bune servitii tuturoru factoriloru: Preotului si invetiatorului, barbatului cá si pruncului; deci prin acestea se atrage atentiunea publica diecesana la acestu opsioru.

Gherla.

Stefanu Biltiu,
Vic. gen. episcopescu.

Scurta recensiuine asupr'a scrierii „*Economia câmpului si gradinaritulu*“ de G. Moianu.

Salutu cu bucurie aparitiunea acestei scrieri economice, mai vörtosu cáci este menita pentru scólele nóstre popor. Gratulezu autorului pentru bun'a si precis'a tractare a materiei intr'unu opsioru micu, inse destulu de abundantu, in ceea-ce privesce materi'a, despre care tractédia, cuprindiendu tóte ramurile economice intr'unu intregu.

Materi'a e tractata cu deplina usiurata si la intielesu, in propositiuni scurte, cá sè se póta propune si in scóla eleviloru cu tóta usiurataea.

Opsiorulu are impartire buna si cu privire la singuraticii paragrafi, încátu cei mai multi se potu da pentru studiare pentru o singura lectiune, si numai fórté puçini voru trebuí impartiti pentru doue sau trei lectiuni.

Cartea e scrisa intr'o limba curata, scutita atátu de espresiuini mai neintielese, cátu si de unele cuvinte folosite reu de poporu, cari detragu multu din frumseti'a unei scrieri. E tiparita pe hártie fina in octavu, 3 cóle, litere bune si, ce e mai esentialu, cu ortografi'a Academiei romane.

In fine din parte-mi cu tóta caldur'a potu recomanda scrierea de sub intrebare invetiatoriloru nostri poporali si altoru factori ai educatiunei. Propunendu acestu opsioru in scóla, voru face bune servitii pe terenulu economicu. „*Gaz. Trans.*“ Nr. 270—1886.

Ioanu Costinu.

Cârticic'a face cea mai simpatica impresiune. Putemu dice romanesce despre densa: scurtu si bunu „*Ludimagister*“ Nr. 23, 1886.

Errata. In dissertatiunea din Nr. 2 a. c. la pag. 4 in locu de intentiune citește intuitiune; in locu de S. Fr. Delalei citește S. Fr. de Sales.